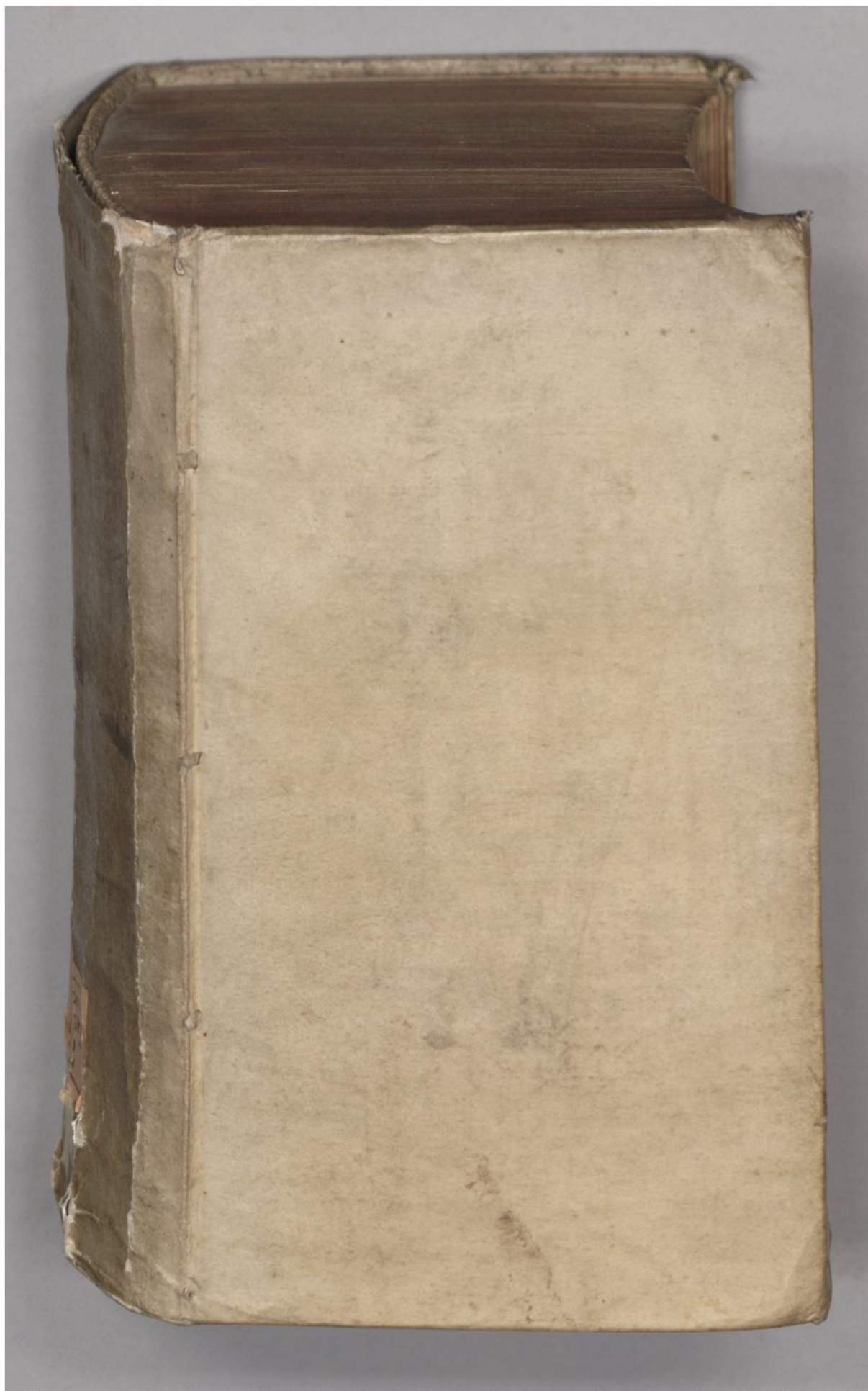

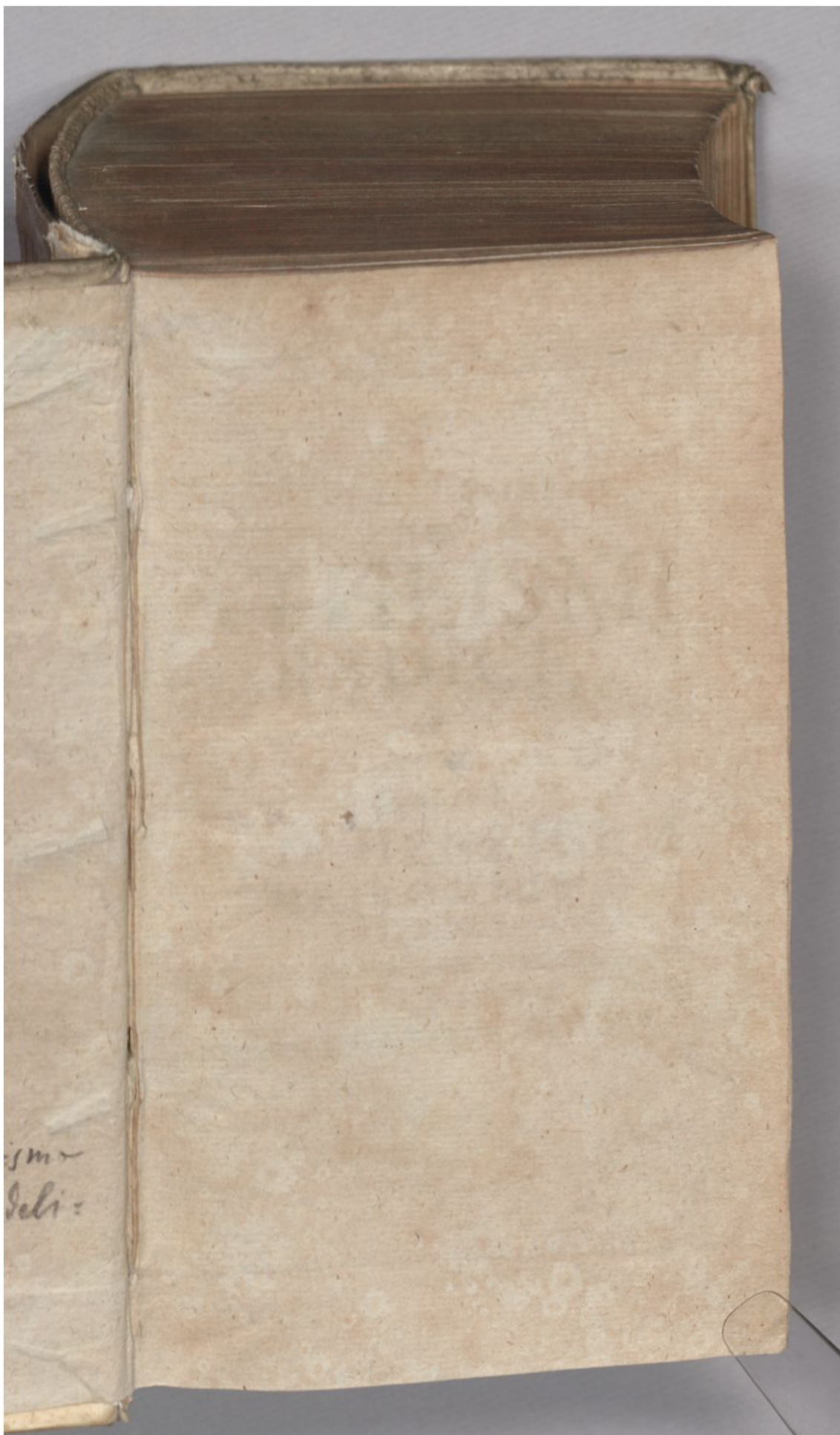
Leibn. Marg. 72

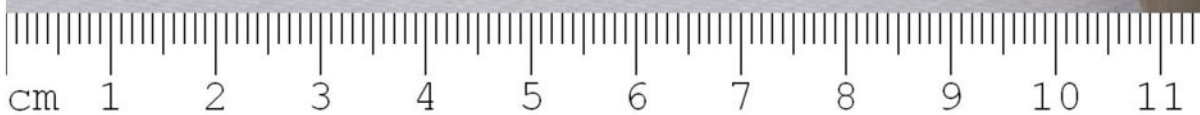
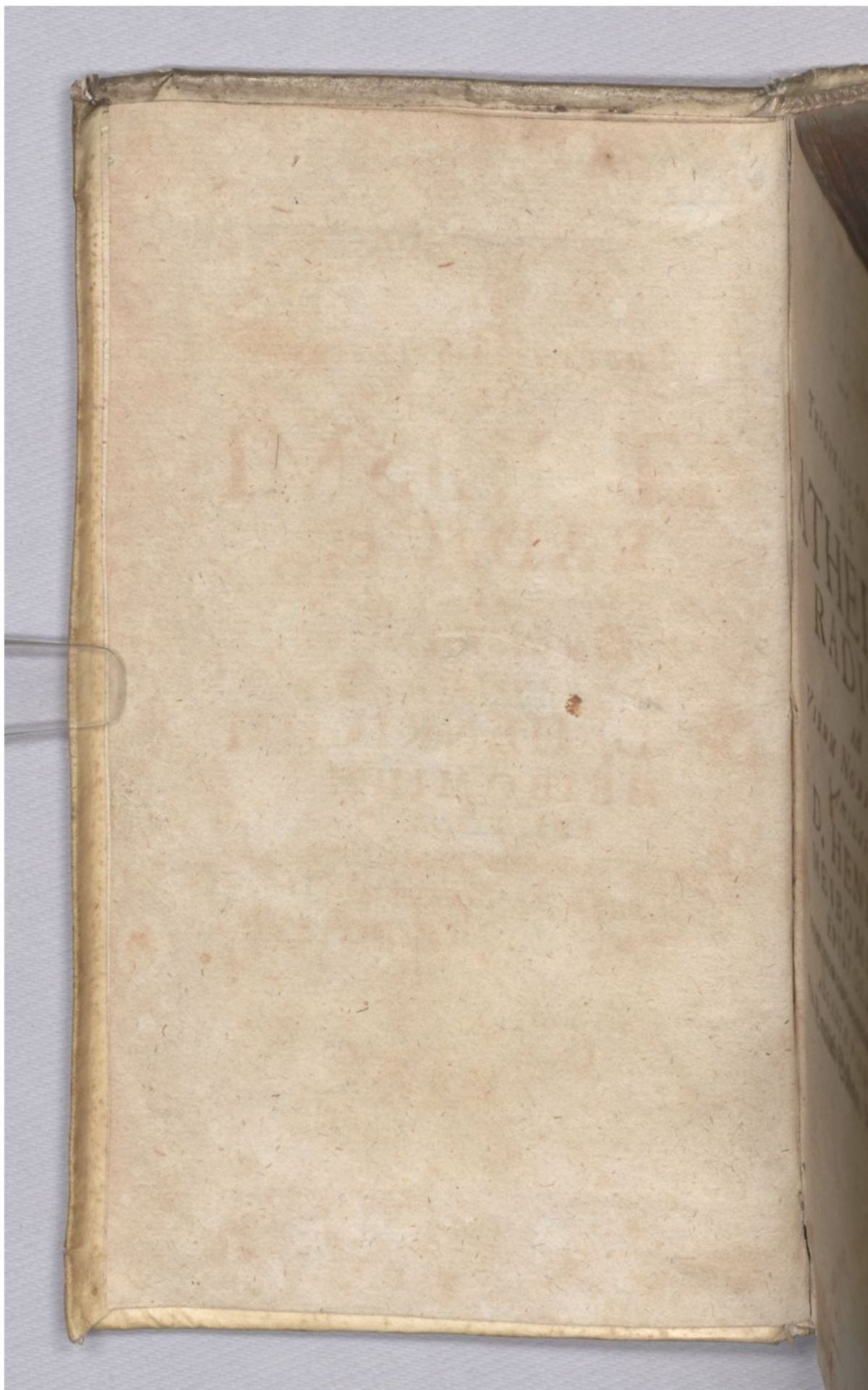
Randnotizen
von Leibniz

vgl. Schenk "De atheismo
eradican do", Argentorati Vindeli:
Locum 1669, 1. 131

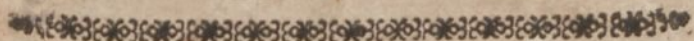

[Spizel]

THEOPHILI SPIZELII
DE
ATHEISMI
RADICE,

Ad
VIRUM NOBILISS. &
AMPLISS.

Dn. D. HENRICUM
MEIBOMIUM
EPISTOLA.

AUGUSTÆ VINDELIC.

Apud **Gottlieb Göbeln**/ M. DC. LXVI.

7.

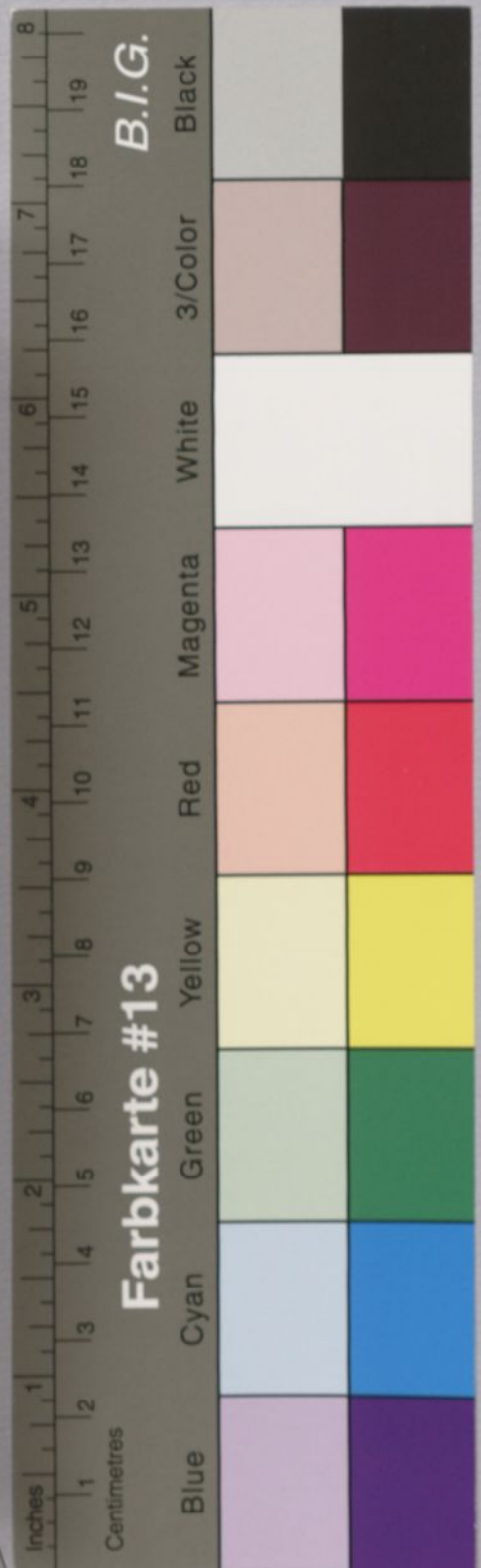

VIRO
NOBILISS. AMPLISS. &
EXCELLENTISS.
DN. HENRICO
MEIBOMIO,
DOCTORI MEDICO, ET IN
ACADEMIA JULIA PROF. P.
CELEBERRIMO, &c.
THEOPHILUS SPIZELIUS

S. P. D.

Quamvis jucundissimam ex
ea, quæ Tecum mihi quon-
dam Lugduni Batav. (cum
sub eodem contubernio
viveremus) constituta est
consuetudine, acceperim voluptatem;
haud leviolem tamen felicitatem non a-
deo pridem Tuæ illæ gratissimæ attule-
runt literæ, quæ cœptam olim amicitia
nostræ telam instaurarunt, & in eam stu-
diorum partem me rapuerunt, unde con-
sulto

A 2

GOTTFRIED WILHELM LEIBNIZ BIBLIOTHEK
NIEDERSÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK

Signatur: Leibn. Marg. 72, Stück 1; Leibn. Marg. 72, [7] - -

sultò jam diu pedem retuleram, experien-
tiâ nimirum edoctus, quod ad scripta se-
culo hoc evulgata ex Talmudis tractatu
de Sabbatho fol. 32. col. 1. alicubi accom-
modat Magnus Buxtorfius: **אדם יוצא**

לשוק יהי רומה לעיניו במי שומסר
לסריוס Hoc est: *Homo prodiens in*
forum (vel in publicum) est in oculis suis
quasi tradendus licitori; quandoquidem
ut Glossator ibi habet R. Salomo:

מצויים שם מריבות ובעלי דינים
בוהימ וישראלים *Reperiuntur illic*
contentiones, hominesq; litigiosi, tam ex
Gentilibus, quam ISRAELITIS. Ac-
cidit sane idem (laudato Buxtorfio in
Vindiciis Histor. S. Cœnæ adversus Ca-
pellum §. II. observante,) exulcerato
hoc seculo quamplurimis, qui scriben-
do prodeunt in publicum, ut hoc ipso
publicæ se exponant alexæ, nihilque ha-
beant aliud, quod expectent, quam non
necessarias disputationes, lites, controver-
sias; idq; non solum à **בוהימ** professis
hostibus & adversariis, sed & ab **ישראלים**
Israëlitis, h.e. AMICIS, seu orthodoxam
Reli-

RADICE.

5

Religionem profitentibus. *Laudis verò nihil iis sperandum* (verba Cel. Vossii exemplo proprio edocti, ex præfat. Theol. Gentil. adscribo,) *propter ambitiosulos istos, in strenua inertia & ingenii & facundia laudem solis sibi vindicantes, aliis relinquentes duntaxat laboris gloriam cum Arcadico ut loqui amant pecore communis.*

Quamobrem multa mecum tentare ausus, perpauilla foris nec nisi discendi causa hæctenus edere constitui; cuiusmodi illud quoq; A T H E I S M I est Scrutinium, cuius in literis nuper ad me datis talem fecisti mentionem. *Tuus de Atheismo Liber placuit omnibus, ne de me quid dicam, qui non parum ejus pretium & in Academia & in Aula excædeseci. Legerunt eum plurimi. Maxima mihi τὼν αἰσίων in peregrinationibus meis occurrit & frequentia & varietas, possis tamen ad illa quæ Tu fecisti commodè reducere.* Quo d equidem encomium tametsi nequaquam in me agnosco, gratissimam tamen scito fuisse incitationem Tuam, ex quâ posthac intelligam majores mihi conatus suscipiendos,

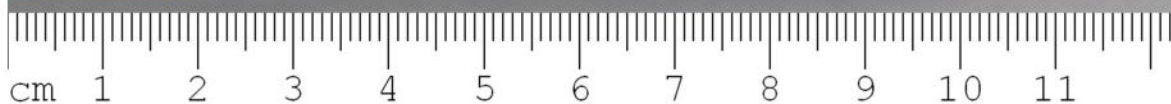
A 3

si mo-

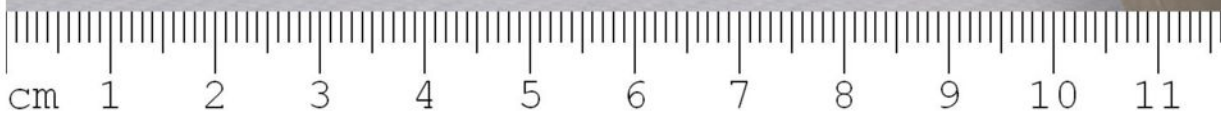
, experien-
l scripta se-
dis tractatu
ubi accom-
אדם יוצא
לשוק יהוה
prodiens in
n oculis suis
doquidem

Salomo :

מצויים
iuntur illic
osi, tam ex
TIS. Ac-
xtorfio in
lversus Ca-
exulcerato
ui scriben-
ut hoc ipso
nihilque ha-
quam non
, controver-
כא professis
ישראלים
rthodoxam
Reli-

si modo non evanescere paterer, vestram de studiis meis expectationem. Minimè verò MEIBOMI Excell. ignoras, istud (quo de scribis,) Atheismi Scrutinium haud æquè gratum acceptumve omnibus fuisse, iis præcipuè, *qui* (verba Tua sunt) *forte in eo nonnihil perstricti, quod sunt videri nolunt.* Et quamvis in ea præfatione monuerim, haud omnem Atheismi suspicionem effugituros eos, qui libellum istum ferre nequirent, attamen gravem ac molestum non paucis accidisse, cum ipsa experientia aliquot amicorum me docuerunt epistolæ; quorum alius nuper indicavit, Scrutinium Atheismi ab Atheo quodam refutatum iri publicè; Alius alios prædixit adversarios, Cartesiani videlicet nominis defensores, eò quod ejus Philosophia in Academias Gallicas ut authentica introducenda, & posthac non secus ac apud nos Aristotelea imò multò sacratius sit observanda. Quæ, ejusdemq; farinae tela omnia veritatis clypeo munitus, lubenti exciperem animo, nec causæ præclaræ patrocinium defererem, modo aperto Marte pugnarent adversarii, nec ad
 exem

exemplum *Noctuae* cujusdam *utopica* in arenam descenderent. Cujum sit istud pecus, an *Damætæ*, an *Melibæi*, an pastoris cujusdam vagi, dies aliquando revelabit. Non est profectò hominis erecti, nedum Deo sacri luto conspergere obvios, & maledicere prætereuntibus. Qui scholas suas domi perdiderunt, hoc agere solent, ut per quæsitæ aliorum criminatio- nes, alibi quærant novas. Monstra pariunt, qui cum ignorantia recti, invidia, suspicione malæ mentis sororibus coeunt. Illud sanè improbum, quod cum in me fugillator iste titulo quodam portentoso publicis tabellis nefariè intruso, pus suum evomere voluerit, tamen nec nomen suum indicaverit, nec typographi, neq; ab eo tempore uspiam comparuerit. Sed maluit occultè nocere & lædere, ut inter atrocis imposturæ & audacis impudentiæ parietes furtim elabatur. Neq; aliud scrutinio quæro patrociniū, quam quod ejus suppeditat appellatio, quæ indicat clarissimè, curam faciliè præcipuam me intendisse, ne quicquam in cerebro natum, aut ambiguo rumore relatum obtrudetur,

er, vestram
a. Minimè
oras, istud
Scrutinium
ve omnibus
(Tua sunt)
quod sunt
ea præfatio-
theismi su-
ui libellum
en gravem
disse, cum
um me do-
lius nuper
i ab Atheo
; Alius ali-
iani videli-
d ejus Phi-
ut authen-
non secus
ultò sacra-
demq; fa-
munitus,
ausa præ-
modo a-
ii, nec ad
exem

tur, verum clarorum virorum suffragiis stabilirentur omnia; Tum de apta serie, convenientiq; methodo fuisse sollicitum, quâ Atheorum diversorum genera, causarumq; distinctarum momenta ad certas classes revocata, detegerentur, detecta tanto faciliori negotio caverentur atque confunderentur. Exile fateor illud est ingenii monumentum, non tamen prorsus inutile, quo modulo meas vires unice metior, qui scripta huc usq; usui potius quàm pompæ dicare constitui; & cum Historicum præcipuè Atheismi scrutinium meditatus fuerim, aliorum & probatorum quidem authorum vestigiis potius insistere, quam temerè quicquam in tanti momenti negotio asserere volui.

Nihil autem Scriptori accidere potest tristius & magis lugubre, quam incurrere in lectorem aut nimis malum, aut minus amicum; Nam *qui inimicus est etiam in scirpo nodum querit*, teste Hieron. ad Pammach. Et *qui disceptantes habent inimitias, non judicant veritatem*, ut inquit B. Chrysoft. hom. 4. ad Eph. Quoniam verò cum larvis pugnare neutiquā velim, & ad
perpe-

perpetuas tenebras Noctuum istam Utopiam dudum damnaverim, verba eâ de re jam facere desino.

Longè maiorem observationem meretur, quod maximam τῶν ἀθέων frequentiam & varietatem in peregrinationibus Tibi occurrissè nuntiaveris; Neque verò id adeò mirum mihi videbatur, postquam non unum à Te Regnum lustratum intellexissem. Probè etenim perspexisti Italiam, ipsam pietatis (si Diis placet) officinam, Angliam, omnium pestiferorum dogmatum hodiè sentinam; Belgium, fanaticorum monstrorum Africam; Galliam denique, detestanda ista lue miserè adeò correptam & corruptam, ut sola Lutetia jam quondam (Mersenno in Scrutinio laud. teste) quinquaginta atheorum millia aluerit, & nuper admodum Petrus Firmianus in Seculi Genio, horrenda planeq; stupenda de nefando quodam Atheorum in urbe Parisiensi Gymnasio prodiderit, quæ cum trita minimè sint aut vulgaria, nec Tibi, nec aliis fortè ingrata, luce denuò dignissima judicavi.

A 5

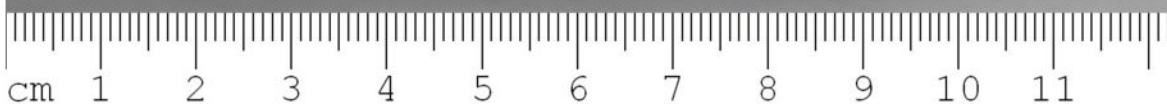
Igno-

„ Ignota (scribit ille) vobis loquar. Et-
„ iam impiæ fortitudinis (h. e. nequitiae
„ atheisticae) schola fuit. Urbem quaeritis?
„ ea est, cui nomen seu à luto (Lutet. Pa-
„ ris.) seu à luce rectissimè impositum, ni-
„ hil enim illa præclarius, si fortunarum,
„ si munerum, si ædificiorum dignitatem
„ spectes, nihil si vias ipsas lutulentius; &
„ paulo post: Hæc loci dispositio erat; in
„ amplissimo cubiculo exilis lucerna no-
„ ctæm ita amovebat, ut non tota absce-
„ deret, lunam esse putares, orbe imper-
„ fecto vix inter densissimas nubes palli-
„ da cornua proferentem, nec viatoribus
„ ita consulentem malignâ luce, ut securè
„ possint iter capere. In cubiculo adesse
„ non paucos plus ex vestigiis se premen-
„ tibus quam ex aspectu aut vario vocum
„ tenore tremens tyro agnovit. In loci
„ ambitu cathedræ plures (inter quas una
„ remotior,) tacentes exceperunt; ipse
„ qui novus accedebat, amico monstran-
„ te, in una sellarum acquievit; mox ille
„ qui locuturus secesserat, ubi nulla exigui
„ luminis posset timeri proditio, de DEO
„ & providentia ita differere cepit, ut non
fine

loquar. Et
e. nequitia
m quæritis?
(Lutet. Pa-
positum, ni-
ortunarum,
dignitatem
ilentius; &
tio erat; in
ucerna no-
tota abscer-
orbe imper-
ubus palli-
viatoribus
e, ut securè
culo adesse
se premen-
rio vocum
it. In loci
er quas una
runt; ipse
monstran-
s, mox ille
ulla exigui
o, de DEO
bit, ut non
fine

sine pietatis sensu audiretur ab eo, quem
cateri mox suum fore præmaturo gau-
dio existimabant. Media pars horæ in
iis quæ de DEO, de animarum immorta-
litate de judicio futuro credimus, ferè
consumpta est, nec argumentis quibus
religio firmaretur, deerat illa quæ affe-
ctus movet orationis vehementia, ut ni-
hil eorum, quæ pietatem quoquo modo
mentibus humanis infundant, sincerus
homo, causam ipsius agens de industria
omisisse videretur. Posthac admiratio-
ni datus est locus, dictumque submur-
murantibus suffragiis: Quicquid vete-
res Patres, quicquid omnis Theologo-
rum chorus in hoc argumentum soli-
dioris doctrinæ adducerent illo sermo-
ne comprehendi. Reddito silentio, vox
eadem audita est, majora se verioraque
habere professæ, quæ de Religione dice-
ret; à commiseratione impius sermo
incepit, pessimum servituri genus illud
esse, quo animus humanus cogebatur
incredibilia credere, & quæ sentienda
essent de DEO, ita accipere à Majoribus,
ut nefas esset simplicissimæ ætatis pieta-
tem

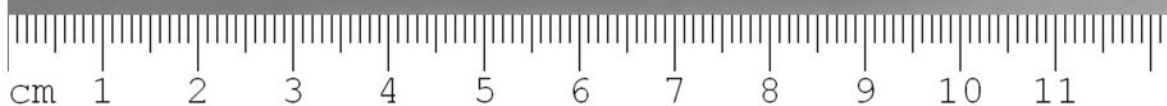

» tem vel leviter nimiae credulitatis infi-
» mulare. Ita quemlibet hominem nasci,
» ut jus ad rationem habeat, nec fidei le-
» ges justè nobis imponi ab iis, qui ideò so-
» lum sapientiores existimantur, quia prio-
» res nati sunt. Plura dixit in gratiam li-
» bertatis; Inde ad argumenta illa ven-
» tum est, quibus oppugnatam religio-
» nem adversus impios tuemur; quæ ut
» dissolveret callidus homo, primum ra-
» tiunculis usus, quarum tota vis in gra-
» tia verborum & eloquentiæ imagine,
» sensim venit ad illas argutias, quibus
» olim Christiana religio apud dicaces in-
» fideles scurriliter traducebatur. Nihil
» nobis reverendum, nihil sanctum, quod
» non luderet urbanus Evangelii obtre-
» ctator, impietatem ideò salibus con-
» diens, ut venenum cujus horror esse
» posset si solum, voluptatis societate ad
» gustum accedens sumeretur fidentius.
» Sic exhilaratis animis ita postea disseruit
» de Christo ut ipse Julianus Apostata de-
» fertionis suæ crimen diluens, & Lucia-
» nus in DEUM facetiis atrox, impietate
» vincerentur. Interea per vices audito-
rum

MI
 edulitatis insi-
 minem nasci,
 , nec fidei le-
 s, qui ideo so-
 ur, quia prio-
 in gratiam li-
 enta illa ven-
 tam religio-
 nur; quæ ut
 , primum ra-
 ta vis in gra-
 tiæ imagine,
 tias, quibus
 id dicaces in-
 atur. Nihil
 actum, quod
 gelii obtre-
 salibus con-
 horror esse
 societate ad
 ir fidentius.
 stea differuit
 apostata de-
 s, & Lucia-
 , impietate
 ces audito-
 rum

rum risu incitabatur scenica viri elo-
 quentia, laudem ex sacrilegio captans,
 & quàm placeret cachinnatione admo-
 nita semper in progressu impudentior.
 Finito sermone qui propiores novitio
 homini fuerant, blande petierunt, quid
 sibi de doctrina ista videretur? sed anxie,
 nec ad expectationem satis respondebat
 integræ adhuc conscientia minis prohi-
 bitus, ne tantæ impietati suffragaretur.
 Laudavit tamen viri in dicendo copiam,
 seque dixit amico multum debere, qui
 viam sibi præiisset ad honestissimorum
 Virorum (scil.) congressum & stupen-
 dæ eruditionis arcana. Non placuit per-
 plexa laudatio verbis ea arte dispensatis,
 ut nescires eam ne doctrinam mon-
 strum diceret an miraculum? frigidius
 ergò noctivagi abierunt, quam vene-
 rant, nec magistri facta est epiphania,
 qui non nisi credentibus suum vultum
 exhibere solitus erat, ut & apud illum vi-
 sio esset fidei merces. Hæc mihi ab eo
 relata sunt, qui nocturnæ concioni in-
 terfuit, ita feliciter mixtus nequissimis
 viris, ut deinceps religiosior esset, impie-
 tatis

» tatis enim atrocitate commotus, & ex
 » periculo prudentissimus effectus, ne no-
 » men quidem Virorum fortium sine sto-
 » macho audiebat. Et post pauca narrat
 » Firm. *Nuper vir religiosus nomine Ni-*
 » *con, unum ex istis obvium habuit in iti-*
 » *nere, qui ex veste DEO sacrum agno-*
 » *scens, admotis equo calcaribus, ut velo-*
 » *ciori cursu ad eum pergeret, mox ut po-*
 » *tuit audiri; Et heus Tu religiose inquit,*
 » *mene nosti? cum ille negasset; Ego re-*
 » *tulit homo, Arrebatius vocor, eâ vi men-*
 » *tis famosus, quam vos impietatem appel-*
 » *latis, & vos miseri, qui futuram vitam*
 » *expectantes presentem damnatis, &*
 » *à DEO qui (proh scelus!) nusquam est,*
 » *mercedem laborum prestolamini, hacte-*
 » *nus Petrus ille Firmianus.*

Qui cum horrenda adeò stupendaque
 de nefandis atheorum conatibus nuper
 prodiderit, non adeò miror, maximam
 quoque τῶν ἀθέων Tibi in peregrinationi-
 bus occurrere frequentiam & varietatem.
 Cum (proh dolor!) abunde constet, o-
 mnia Mundi Regna hujuscemodi scatere
 tenebrionibus, & ubivis locorum innu-
 mera

t
motus, & ex-
fectus. ne no-
tium sine sto-
pauca narrat
is nomine Ni-
habuit in iu-
sacrum agno-
ibus, ut velo-
, mox ut po-
igiose inquit,
set; Ego re-
r, eâ vim en-
tatem appel-
uram vitam
mnatis, &
ausquam est,
mini, haete-

tupendaque
tibus nuper
, maximam
egrinationi-
varietatem.
constet, o-
nodi scatere
orum innu-
mera

mera ferè seculi hujus imò Dæmonis ipsi-
us mancipia reperiri, empæctasque ne-
quissimos, omni studio caventes, ne vati-
cinium Petrinum II. Epist. III. diutius in-
completum maneat, filiusque hominis fi-
dem ullam neutiquam reperiatur, nobis ve-
rò conjecturam omninò facientes, in no-
visissima nos incidisse tempora, instat eque
antimycterissimum divinum, quo risus
istos Sardonios summus Judex æterno fle-
tu, stridoreque dentium infernali remun-
nerabitur. Et quamvis nulla signa sive cri-
teria indicaveris, quibus Tibi fuerint per-
specti Athei, ea tamen me fugiunt mini-
mè; nimirum, Si (1.) omni occasione
data negaverint aut indubium vocaverint
supernaturalia, miracula scil. prophetias,
apparitiones & operationes spirituum,
cunctaque ad naturalem vim sympathias
& antipathias, ad fictas crases, & pecu-
liaria hominum temperamenta retule-
rint; (2.) Si Sacræ Scripturæ authorita-
tem tam in historicis, quàm dogmaticis
hominibus suspectam & contemptam
reddiderint, eamque cum historiæ huma-
næ luce, ratione item ac scientia naturali
com-

commiserint, quasi cum veritate pugna-
ret veritas, & huc eruditionem omnem
speciosè contulerint. (3.) Si metum o-
mnem & justam sollicitudinem omnibus
excutere laboraverint, nil nisi securitatem
atque hilaritatem provocaverint. (4.) Si
à cunctis animarum pastoribus abhorrue-
rint, eos tanquam styges aut aves infelices
passim declinaverint, imò communia sal-
tem vulgi mancipia in sermone familiari
nuncupaverint, ad Bodonis istius Prætorii
exemplum, qui (tradente Clasenio Rel.
Pol. c. II.) asserere non dubitavit; *se im-
peritiores in Mundo non vidisse homines
quam Sacerdotes, quod inepto & stolido in-
serviant vulgo, eiꝯ variis concionibus de
Regno Christi DEI cultu, divina vindicta
& æterna damnatione os oblinent.* O exe-
crandum hominis maleferiati iudicium!
Idne vulgo servire dicendum, cum quis
legitimè vocatus, populum Christi erudi-
re, vel ut B. Ambrosius loquitur, salutaribus
verbi divini epulis pascere jubetur?
(5.) Si Atheismos aliorum cupidè enar-
raverint, aut frigidam eorum rejectio-
nem aut elumbem refutationem subjun-
xerint,

eritate pugna-
nem omnem
Si metum o-
nem omnibus
si securitatem
erint. (4.) Si
ous abhorruer-
aves infelices
ommunia sal-
one familiari
stius Prætorii
Clasenio Rel.
tavit; *se im-*
disse homines
& stolido in-
acionibus de-
vina vindicta
gent. O exe-
ti iudicium!
n, cum quis
Christi erudi-
tur, salutariter
ere jubetur?
cupide enar-
am rejectio-
nem subjun-
xerint,

xerint, aut tanquam *ἄλυστα* quædam & ad-
mirandas subtilitates in medio relique-
rint. Attamen (6.) religionem aliquam
strenuè simulaverint, & gravissimè con-
tra eos, qui atheismi ipsos insimulant,
contestati fuerint. (7.) Si publicas atheo-
rum & atheismi impugnationes ægerrimè
tulerint, omnesque de atheis sive in thesi,
sive in hypothese dissertationes ferre ne-
quiverint. Si (8.) denique religionem
ac pietatem, (quam titulotenus præ se fer-
re videntur,) nunquam aut rarò ac parcè
admodum exercuerint.

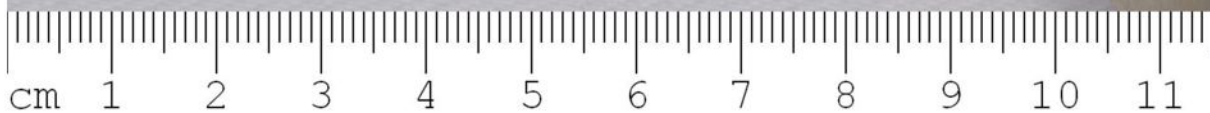
Quamvis verò ex istiusmodi signis sive
criteriis (à Gisberto Voetio Disputat. Se-
lect. part. I. p. 138. & 139. potissimum ob-
servatis,) non exactè semper deprehen-
dantur athei, suspensiones tamen aut præ-
sumptiones inde facillè desumuntur, ut tan-
tò melius nobis caveamus, aliosque incau-
tiores præmoneamus. Neque verò quod
principio notandum, seorsim accipienda
sunt ista *πικνύρια*, neque turpi atheismi sti-
gmate temerè notandi ii, quorum fides
& pietas planè suadent contrarium, aut de
quibus vel ex sola charitatis regula melio-

B

ra spe-

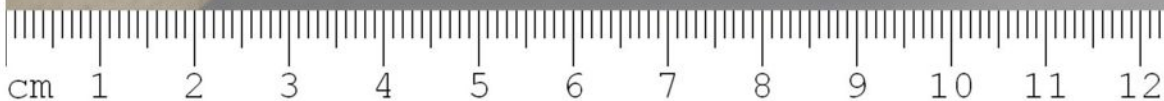

ra sperari deberent, cum aliàs facilè provocetur ira & indignatio eorum, qui ad ipsas atheorum & atheismorum voces earumque synonymas adeò commoventur, ut vix per ipsos liceat rudiores aut imprudentiores contra fanaticas ejusmodi vertigines monere ad Dei gloriam & animarum salutem. Magna etiam occurrit frequentia tentatorum, qui substitutis immotæ veritatis fulcris erigendi potius, quam horrifona atheismi voce statim exagitandi. Multa insuper alia sunt, quæ in excellentis doctrinæ hominibus sanos de religione sensus corrumpere solent, vero etenim simile est, eos, qui frequenter volvunt Gentilium libros, colorem aliquem trahere profanitatis, à quo nescio annon ipse sibi aliquando metuerit Hieronymus, qui se narrat in somnis pro tribunali divino vapulasse, quod Ciceronian⁹ magis esset quam Christianus. Doctissimus sane Ciceronis interpres W. H. in literis ad J. M. (quarum ἀνολόγητον Tibi quondam cum aliis summorum Virorum epistolis ostendi) eam ipsam ob causam de fide adeò infirma conquestus est, *ut confidere*

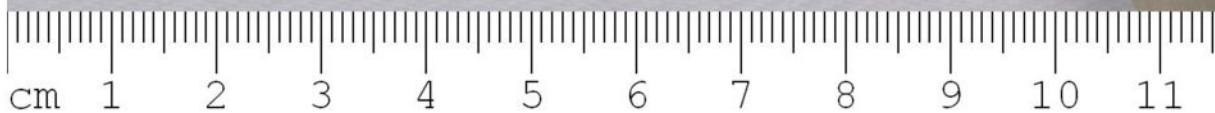

dere non posset, (verba ejus adscribo) *se si*
necesse esset ultro sanguinem pro Christiana
Religione profusurum; interpellantibus
sabinde philosophicis phantasiis, quæ non
tam ex philosophica doctrinâ extiterint,
quam ab ipsa nature pravitate sibi inge-
nerata fuerint, &c. neque eâ de causâ ta-
 men atheismi accusarem Virum de re lite-
 reria longè meritissimum. Deinde Chri-
 stianorum etiam scripta comparanti, quo-
 niam mirabilis est temporum inter se at-
 que dogmatum dissensio, (nam & hære-
 tici Christianos censeri se postulant, nec
 defunt nævi sui etiam sanctis,) facilè pos-
 sunt suboriri dubitationes. Minimè verò
 Te latet Meibomî excell. multos etiam
 magnæ eruditionis famæq; Viros, atheis-
 mi nomine ipsis professionis suæ sociis su-
 spectos fuisse. Neque enim fieri potest, ut
 homo cupiditatibus actus, legens Scriptu-
 ras sine timore & amore Dei, & eligens
 ea, quæ suæ libidini putat se posse subster-
 nere, non incidat in ea, quæ ipsius appeti-
 tui repugnant; ibi se exserit *γογγυσμός καὶ*
ἀλαλοισμός, murmuratio & disceptatio,
 quibus telis torquet Scripturas à sano in-
 telle.

THEISMI
 cum aliâs facile pro
 gnatio eorum, qui
 theismorum voces
 adeo commovent
 at rudiores aut impu-
 naticas ejusmodi vo-
 Dei gloriam & animi
 na etiam occurrit
 a, qui substitutis im-
 eris erigendi potius
 heismi voce statim
 super alia sunt, quæ
 na hominibus sancti-
 corrumpere soleat
 st, eos, qui frequen-
 n libros, colorem
 unitatis, à quo nesci-
 ando metuerit. Hæc
 eat in somnis prope
 lle, quod Ciceroni
 ristianus. Doctissimi
 rpres W. H. in literis
 οὐ γὰρ εἶπες Tibi quod
 norum Virorum episto-
 ipsam ob causam
 nquestus est, ut con-

tellectu in propriam perniciem. Quod quum facit, evadit is, qui in scripturis nuncupatur irrisor, *ἐμπύκνους*, atheus, cuius est omnem veritatem redargutionem ac demonstrationem irridere & eludere. Cum insuper Viri alioquin doctissimi absurdis quibusdam suis philosophematis ita indulserint, ut sive scientes sive inscii nimirum scepticis Lucianis atheisq; concesserint, accidit, ut in profundissimum atheismi barathrum (proh dolor!) ipsi tandem ceciderint. De Cæsare Cremonino non ignobili Philosopho Patavino disertis verbis Jo. Imperialis in Museo Historico pag. 174. testatur, *eum deteriores & reprobiores de rebus physicis sensus acrius defendisse, quam orthodoxa fidei alumno liceret, divinos nimirum hominum spiritus cum brutis communes fecisse, corruptioniq; obnoxios reddidisse vesano rationis ausu,* quamvis causam Cremonini adversus Imperialem strenuè egerit Paganinus Gaudentius in Diatriba Historicâ de Cæs. Cremon. Julio Pacio & Jo. Barclajo, libro de evulgatis Romani Imperii arcanis annexâ. De Henrico Nicolai, qui post Davidem
Geor-

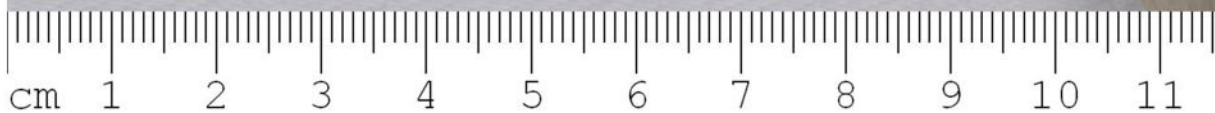
Georgium circa Annum 1556. nova sua
 themata & paradoxa Amstelodami disse-
 minare cepit, ac se Christo pariter ac Mosi
 palam præposuit, videndus est Henr. An-
 tonii Prof. Franequ. in Præf. System. The-
 ol. & Jo. Hornbek in Summa contro-
 Lib. VI, p. 393. Nec minus de Bernardi-
 no Ochino Senensi, postquam Dialogos
 suos (in quibus summa fidei mysteria pror-
 sus scepticè disputantur, ac sub alienâ per-
 sona subdole & astutè impugnantur,) in
 lucem edidisset, multa multi sunt suspi-
 citi. Extat H. Bullingeri de Ochino isto me-
 morabile testimonium Anno 1567. scri-
 ptum, & à M. Zuerio Boxhornio in appēd.
 Hist. univers. 74. luci expositum: *De Ber-
 nardino Ochino paucis hoc dicimus, habi-
 tasset illum aliquot annos apud nos Tiguri
 dei alumno liceret, tasset illam aliquam rediisset ex Anglia; tandem
 inum spiritus corruptionisq; ob-
 no rationis ausurundam (quemadmodum & ipse Italus e-
 noni adversus Imrat) opera, suos illos lingua Italica scripsis-
 t Paganinus Gausē Dialogos, quos conversos in linguam La-
 toricā de Cæf. Crezinam opera Italorum ut ajunt quorun-
 Barclajo, libro de Arcanis Tigurina Ecclesie ministris Ba-
 rii arcanis annexa per Italum quendam ipsi admodum
 qui post Davidem*

B 3

fami-

familiarem & amicum excudi curavit. Quod quamprimum hic innotuisset, admonitus est ejus rei amplius Reip. Basil. Senatus, is protinus cum Typographo expostulavit, & ne ulla amplius Dialogorum exempla distraherentur mandavit, quæ alibi quoque loco admodum celebri igne sunt cōcremata. Expostulatum est Tiguri quoque à Pastoribus cum Ochino authore, ceterum cum ille quo se legitimè excusaret, nō haberet, neque de iis quæ evulgarat disputare vellet, dimissus à Senatu, ac solum vivere cum omni sua familia jussus est. Hinc fortè authori Relig. Med. Thomæ Broune nata suspicio, quod Sect. XIX. disertis verbis Bernardino isti Ochino horrendum de Tribus impostoribus fœtum tanquam compari parenti attribuerit: quamvis verò de eo jure meritoque in Scrutinio dubitaverim; non meliorem tamen Ochino Cardanum dixerò, cum Lib. XI. de Subtil. Leges quatuor referat, nempe Idolorum, Judæorum, Christianorum & Mahumedanorum, pro quibus omnibus cum nonnulla argumenta retulisset, iis palmam concedere videtur, qui prævaluerint armis, sic enim totum coll-

concludit negotium: *Verum res ad arma traducta est, quibus plerumq; major pars vincit meliorem. Igitur his arbitrio victoria relictis, ad provinciarum discrimina transeamus.* Ubi jure Scaliger exerc. 158. illum reprehendit his verbis: *Tibi verò quis cujusq; modi, sectaq; animus sit vel præs, vel manceps, perfacile verbis istis ostentasti.* Sic circa añum 1540. Antvverpiæ vixit scandalarius aliquis, vulgo Loy dictus, unde qui istum sequebantur, Loistæ appellati, qui doctrinam Libertino-Atheisticam inter cives disseminavit, negata resurrectione, inferno, &c. & inde per Germaniam, ubi cum Melanchtone præfente Luthero disputavit, deniq; reversus Antvverpiam, & aliis & sibi causa ultimi supplicii exitit, tradente Meterano Lib. 1. Hist. Belg. Quæ de Politiano, Hermolao Barbaro, Mureto, Lipsio, aliisque literatoribus aut Poëtis non paucis referuntur, an Lucianismi aut Epicureismi eos suspectos reddant, dicere haud conabor. Nolim tamen simile, quid de Erasmo suspicari, aut Lucianismi eum cum quibusdam Jesuitis accusare. Aliud sanè in illo fuit religionis,

nis, lectionis sacræ, & rerum divinarum studium, uti opera ejus præclara satis testantur. Et quamvis appareat, illum in negotio Religionis nimis fuisse Politicū, nimis subindè in doctrina de Trinitate scepticum, hinc tamen nullo modo illum sive Lucianum nuncuparem, sive atheum aut omnis Religionis contemptorem.

Neque verò silentio prætereunda sunt duo summorum atque præclarissimorum ingeniorum vitia; Alterum CURIOSITAS est, sive immodica (supra quàm solita hominum solertia admittit) sciendi agēdiq; sitis, quæ non abjecta vulgariaq; ambit ingenia, sed quæcunq; acumen, memoria ratiocinatio, aut omninò vis quædam ignea ornavit. Neque certè invita se ingerit, sed bonorum eruditorumque plausibus introducitur. Quotquot enim sunt literis, ingeniisve præfecti, ubi elucere divinos quod ajunt, igniculos vident, ex omni materia fomenta congerunt, ac faustis acclamationibus & felicissimis omnibus, nec non varia videndi, audiendi, judicandi que segete mentis rasam tabulam opplent, ut jam vix sui capax diduci & in

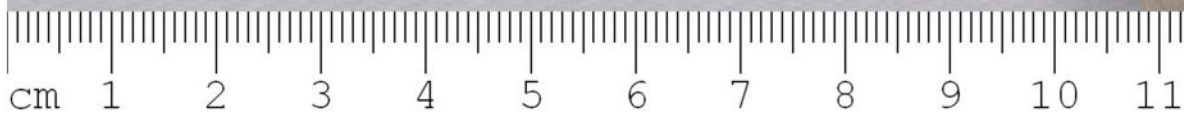
in omnes Terræ plagas extendi concupiscat. Quâ prima variarum diversarumque opinionum imbibitione simplex adhuc & pura hominis charta maculatur, eique eripitur veritatis unio & rectitudo, ac in profanas infinitasque fabulas dilatatur, imò (quod maximè dolendum) fidei etiam Religionisque candor & simplicitas convellitur, ratiocinationes quæstionesve substituuntur, aufertur pudoris innocentia & verecundia, frons audax & confidens infertur, tum quicquid pium ingenuum, purum ex favore divino angelorumque contubernio adest, exhibitur & serpentina astutia, temeritate, ac nefanda adeò incredulitate commutatur, ut nulli auctoritati, nulli antiquitati, nulli apparentiæ, imò vix apodixi ulli fides amplius habeatur. Fieri præterea non potest, quin in tanta rerum diversitate plurima displiceant, imò alia atque alia se mutuo expellant, quibus dum animus curiosus vel dijudicandis, vel conciliandis controversiis occupatur, partium importunitate & pertinacia offensus paulatim fit alienior, & dum subinde ab his illisve semet segregat,

B 5

vix

vix ubi subsistat, quo ve fugiat, reperit. Inde tertium aliquod & ab omnibus separatim concipit, summo equidem ausu, & immensa mentis voluptate, sed sine nequitiam exoptato, magno pietatis detrimento, atq; ingenti animæ periculo. Alterum magnorum Ingeniorum vitium idq; frequentissimum est pestifera carnalis SINGULARITATIS affectatio, qua accidit, ut plurimi quavis via modo non trita & vulgari incedere velint, ardua quæq; imò planè impossibilia moliantur, nil nisi quintessentias parturiant, imò vix abstineant, quin majus aliquid homine perpetrare, & aliis vel intacta, vel infeliciter tentata expedire in animum inducant. Jamque Archimedes, Architas, Dædalusq; cerebrum, & quadrare circulum, alas applicare jubent ut evoles, & si quis promptius auscultat, illum etiam ingeniorum stimulum *perpetuum mobile* aggredi hortantur. Talem inflatum vanitatis utrem notavi in Scrutinio pag. 52. cui forte jungere possis Paulum Casatum Jesuitam, qui libro peculiari anno 1658. Romæ edito, *Terram machinis motam* ostendere, & Archimede-

ISM
 ugiat, reperit. In
 omnibus separa-
 equidem ausu, &
 ate, sed sine neu-
 no pietatis detri-
 ma periculo. Al-
 geniorum vitium
 it pestifera carna-
 ctatio, qua acci-
 ia modo non tri-
 elint, ardua quæq;
 noliatur, nil nisi
 t, imò vix absti-
 id homine perpe-
 rel infelicer ten-
 inducant. Jam-
 as, Dædalusq; ce-
 culum, alas appli-
 si quis promptius
 geniorum stimu-
 gredi hortantur.
 utrem notavi in
 rte jungere possis
 m, qui libro pe-
 e edito, *Terram*
 re, & Archime-
 dem

dem terræ motionem spondentem ab ar-
 rogantiæ suspitione vindicare laboravit.
 Huc etiam pertinet ferox & indignus o-
 mnium Doctorum virorum donorumq;
 divinorum contemptus, admiratio sui,
 simplicitatis fastidium, nova denique re-
 periendi prurigo. Hæc omnia quantam
 pernitem creare possint pietati, tum in se
 manifestū est, tum exemplo suo monstrāt
 doctissimi viri quamplurimi. Quorū alius
 non dubitavit Pindari lyram cytharæ Da-
 vidis præferre; alius eum qui Paulinas
 epistolas interpretaretur, nugis studere as-
 seruit Viro gravi indignis; alius manife-
 sto perjurio Romulum coluit pro Christo,
 natalem Urbis, pro natali Salvatoris; alius
 Christianum se esse, etiamsi nulli se Chri-
 stianorum cœtui applicaret, posse credi-
 dit. Qui tamen detestanda atheismi labe
 fortè non adeò correpti pariter ac corru-
 pti fuere, quam pessimi illi MACHIAVELLI-
 STARUM seu Pseudo-Politicorum filii, qui
 omnem Religionem ad politicas artes re-
 ferunt, & qui Petro Firmiano teste, *Reli-
 gionem autumant utilissimam Generi hu-
 mano fabulam, quæ continenda plebi in-
 venta,*

venta, hoc solum à Sapiente obtinet, ut facietenus patiatur se Christianum haberi, de cætero liber, & ea, quæ populus stultissimè facit sapienter ipse facturum tanquam Legibus iussa, non tanquam DEO grata.
 in Sec. Gen. pag. 167. Existimo de Religione eos ita statuere ut de Comœdiis, in quibus talem quisque personam assumit, quam & sibi convenire & à se debito more geri posse novit; ut sic Principes ac Magistratus eam amplecti deberent religionem, quam & statui suo conducere, & suo iudicio congruere intelligant. Ut adeò Joh. Lensæus, Theol. quondam Lovan. Lib. XII. de Libert. Christ. cap. 18. non malè iudicet eos, *quamvis Religionis tenuem quandam speciem præ se ferant, Nulli tamen Religioni studere, & addictos esse ex animo, nec sese Religioni, sed sibi potius religionem accommodare, ut eam sequi velle, vel non repudiare videantur, cujus sectatores usui sibi futuros intelligant.* Coram imperitis quidem Religionem laudant summoperè, & undiq; conquisitis ita extollunt encomiis, ut credas in Sanctorum confessa istos homines eruditos,

ditos, nec ipsis quicquam charius esse religione, aut erga alios intrepidè farentur, quid de ea sentiant, Religionem scilicet saltem esse vinculum, quo vulgus hominum coërceatur, esse frænum quo perdomentur rebellium insultus, esse metum quo deterreantur à delictis illi, qui legum vi & comminationibus à peccatis prohiberi non poterant; esse terrorem, quo percellantur, qui Magistratûs auctoritatem non adeò magni æstimant, esse nexum quo amor subditorum cum Imperantibus devinciatur; esse compedes affectuum, qui eo rectius compesci poterunt, si ostendatur religionem id jubere, id velle, & ad id quemvis hortari, & cum Religione nihil altius aut sanctius æstimeretur à vulgo, esse unicum medium, quo quidvis ei svaderi, quidvis excusari queat, ut vel maximè impia facinora defendere liceat, modo è singulari quodam Religionis zelo facta prohibeantur. Sic Petrus Firmianus de Theocrito suo (quo nomine nefandam Atheorum designat colluviem,) *Omnes omninò (scribit) Religiones ex opinione esse indubiè putat, & Principum industria in subsidium*

ISM
nte obtinet, ut fa-
ristianum haberi
ne populus stultis-
facturus tanquam
nam DEO gratus.
Existimo de Reli-
de Comœdiis, in
ersonam assumit,
à se debito more
rincipes ac Magi-
leberent religio-
conducere, & suo
ligant. Ut adeò
mondam Lovan.
ist. cap. 18. non
vis Religionis te-
pra se ferant,
dere, & addictos
eligionis, sed sibi
nodare, ut eam
diare videantur,
futuros intelli-
quidem Religio-
, & undiq; con-
omiis, ut credas
oshomines eru-
ditos,

dium Legum inductas, ut mortales quibus
 præcepta ad noxia impetus, si aut ratione
 ipsa, aut reorum certissimis pœnis ad re-
 ctam vivendi normam cogi non possent,
 saltem Numinis amore coërcerentur. in
 Gen. Sec. pag. 165. Quis itaque Bernardi-
 num Vetrveis Minorit. propterea culpa-
 verit, quod in Speculo suo veræ falsæque
 Ecclesiæ, voces Athei & Politici pro syno-
 nymis habuerit, & Lib. IV. cap. I. art. 2.
 pag. 95. eos ita descripserit: *Sunt prob do-
 bor hodierno tempore quidam ipsis Ethnicis
 longè peiores, & magis impii, qui utpote
 Plato Hermes & alii plurimi, DEO reve-
 lante, & ex naturalibus causis DEVM
 unum effectorem omnium agnoscebant, ve-
 rum isti Politici eo dementia pervenerunt,
 ut DEVM esse prorsus negent, nec ullum
 post hanc vitam virtutum vel bonorum
 operum premium, vel malorum punitio-
 nem fore asserant. Et post pauca synony-
 miæ istius rationem exposuit his verbis:
 Dicuntur autem Politici ex eo, quod quia
 DEVM esse negant, etiam non ob DEI timo-
 rem vel inferni pœnas à malis abstinere,
 vel ob DEI amorem & æternam vitam bo-
 na a-*

EISMI
ut mortales quibus
si aut ratione
simis panis ad re
cogi non possent
coercerentur. in
is itaque Bernardi
propterea culpa
suo veræ falsæque
Politici pro syno
IV. cap. I. art. 2.
erit: Sunt prob do
idam ipsis Ethnicis
impit, qui utpote
rimi, DEO reve
bus causis DEVM
agnoscebant, ve
ntia pervenerunt,
egent, nec ullum
tum vel bonorum
malorum punitio
post pauca synony
xposuit his verbis
i ex eo, quod quia
m non ob DEI timo
a malis abstinent
eternam vitam bo
na a

na agunt, sed solum propter externam po
litiam, sua opera exterius agunt, ut vel
laudentur, vel ipsis benè sit, & à malis ex
terius abstinent, ne alii ipsis noceant, vel
ne Rempublicam turbent, non curantes
qualitercunq, pessimè in occulto agant vel
in corde afficiantur. Et Jesuita Lorinus ad
cap. XIX. Actor. pag. 780. tales vocavit
langvidos Catholicos, qui & alio nomine,
à Pontificiis dicuntur *politice* Catholicos,
qui nempe (verba sunt Adami Conzen.
Lib. I. Pol. cap. I. p. 4.) *pro vera Republi
ca & legitima πολιτόπολις*, h. e. impiorum
perditorum ac nefandissimorum hominum
civitatem extruunt, quibus Patrum secu
lo, facem, qua multa Regna adusta Nico
laus Machiavellus prætulit, quem alibi
factionis hujus Patriarcham salutavit. At
que his quidam inter Pontificios & cum
primis Vitus Erbermannus Jesuita in
Iren. Cath. c. 5. accensent Jacobum Au
gustum Thuanum; ex *Libris* (scribit ille
p. 78.) *historiarum nemo eum jure catho
licum dixerit, legimus & nos eum olim
à capite ad calcem, sed in negotio religio
nis haud paulò periculosiorem invenimus,*
quam

quam ipsum Calvinistam Sleidanum, atq;
 utinam non cum perniciosissimo plurimo-
 rum experimento idem cerneretur. Quam-
 vis verò haud magni facienda sit ista Er-
 bermanni accusatio, cum ordinario hoc
 sale Jesuitæ perfricare soleant omnes Ro-
 manæ curiæ hostes atque adversarios, id
 quod suo etiam exemplo non ita pridem
 P. Suavis docuit, quem Pallavicinus satis
 temere in primo introductionis suæ ad
 Histor. Conc. Trid. limine nuncupavit
 atheum; è Reformatis tamen de eâdem
 Politicorum secta conquiritur Sibrandus
 Lubertus in dedic. Libri contra Faust. So-
 cin. *Maxima* (ait) *pars hominum sinistrè*
judicat de laboribus & curis, quas Docto-
res in explicanda & defendenda doctrina
Christiana ponunt, multi enim religionem
tanquam inanes fabulas & terricula-
menta ad hominum animos percellendos
excogitata rident & subsannant: hi pu-
tant omnes contentiones de dogmatis Chri-
stiane doctrina tantum esse logomachias,
& quia ipsi in corde suo omnem religionem
rident, eamq; nullum alium ob finem præ-
tendunt, quam ut emergant, suis animis
meti-

metiuntur aliorum animos, indignanturq;
ac fremunt, cum vident aliquem esse, qui
ipsorum cupiditati subservire iudicioq; ap-
plaudere recuset. Tales an in nostro, hoc
est, orthodoxo coetu inveniantur, aliis
longè doctioribus atque prudentioribus
relinquo dijudicandum. Memorabile sa-
nè ipsius B. Lutheri extat vaticinium, post
beatam ejus analysin in Museo repertum,
quod tale: *Adest Tempus olim prædictum,*
quod post Anti-Christum revelatum essent
homines futuri, qui sine DEO viverent,
unusquisq; secundum suas concupiscentias
& illusiones. Nam Papa quidem fuit su-
pra DEVM, nunc SINE DEO omnes agere
volunt, & cum à Legibus Papa liberi sint,
volunt etiam à Lege DEI liberi esse, nil nisi
POLITICA sequi. Eâque de causa etiam
Brentius in Scrut. laudatus, scribere non
dubitavit, inter Christianos innumeros
Sectatores & Successores Sadducæorum
reperiri.

PRIMAM verò atque Generalem pesti-
feræ istius arboris radicem illustris Veru-
lamius esse existimat *plures circa Religio-*
nem divisiones, nam unica divisio (scribit
Serm.

C

Serm. fidel. XVI. Opp. pag. 1166.) *Zelum utriusq; partis adauget, verum numerosa atheismum introducunt*; nimirum, si profana seculi mancipia variarum Religionum sectarumque professores alloquantur, & unumquemque eorum affirmare, audiant, quod ex illius parte stet veritas, pro quâ mortem subire paratus sit, alios verò falsitatem & mendacium sectari, inde concludant Prothei illi, melius esse nihil ex iis, quæ ad religionem spectant quam aliquid credere, quibus enim inquit potissimum credere debemus, an Evāgelicis, an Reformatis, an Arminianis, an Anabaptistis, an Socinianis, an Pontificiis? cum omnes veritatem sese habere atque pro aris & focus illam tueri asserant. Ast iniquissima ô Meibomi agendi ratio est, ex aliorum affirmatione aut negatione suspendere religionis veritatem. Dicant alii se veritatem tenere, & hi, & isti, & illi, verum quid tūm? ergò incerta est veritas? nec ullibi tam certa erit, quin alii insurgent, & multi, imò & potissima hominum pars, qui reclamabunt. Sume rem Tuam aliquam terrestrem, quam certam habeas
Tuam

EISMI

pag. 1166.)

verum numero

nimirum, si pro

variarum Religio

professores alloqua

e eorum affirmare

s parte stet veritas

e paratus sit, alio

dadium sectari, inde

melius esse nihil

spectant quam ali

nim inquit potius

is, an Evāgelicis, an

ianis, an Anabapti

Pontificiis? cum

habere atque pro

i asserant. Ast ini

gendi ratio est, et

aut negatione su

itatem. Dicant ali

hi, & isti, & illi, ve

ncerta est veritas

t, quin alii infu

otissima hominum

Sume rem Tuam

iam certam habes

Tuam

Tuam esse, an ideò cedes, si fortè quis-
 piam vel multi etiam controversiam mo-
 veant, falsissima ergò est illa assertio, quod
 nequeat constare veritatis certitudo ubi
 alii obloquuntur. Sed dicat aliquis, inter
 Christianos dissentientes nondum ullo
 ἀναμαρτήτω iudicio est decisum à quorum
 parte stet veritas, fiat conclusio: ergò ne-
 scitur inter Christianos à quorum parte
 stet veritas. O abominandam thesin, o-
 mnem uno ictu religionem & Ecclesiis, &
 hominibus profanè auferentem! Hinc
 est, quod multi inveniantur, qui cum nul-
 la Christianorum secta communicare, ve-
 rum omnes ad singularitatis suæ regulas
 reformare velint; Neque ex alio fonte
 manavit, quod author Irenici Irenicorum
 (non ita pridem in Belgio editi) tale de
 hodiernis Christianorum dissentientium
 sectis tulerit iudicium: *Cum sine dubio*
nosse desideres Lector, quis sim, & quomodo
reformationem Christianismi præterea in-
stituendam esse putem? breviter ita habe:
me nec Lutheranum, nec Calvinianum,
nec Remonstrantem, nec Gracum, nec Pon-
tificium, nec Socinianum, nec Mennoni-

C 2

tam,

*tam, nec ullum alium ex hodiernis sectis
 esse hominem. Interim Ecclesiasticos con-
 ventus non prorsus averſor, neq; Sectam
 Christianorum ullam; cum aliquid boni
 tamen apud ſingulas invenerim, adeoq;
 per ipſas omnes profecerim, à fratribus
 ſcilicet Bohemis & Lutheranis accipiens Re-
 formationis & Libertatis Chriſtiana ini-
 tium, à Calvinianis primum Rationis u-
 ſum in Theologia; à Remonſtrantibus pro-
 greſſum in libertate conſcientiarum, à
 Græcis veritatis antiquæ reliquias cum Bi-
 bliis ipſis & Patribus, à Pontificiis operum
 bonorum neceſſitatem cum Patribus non-
 nullis Latinis, à Socinianis judicandi dex-
 teritatem à Mennonitis demum vitam
 Chriſti rectius quodammodo non dicam ex-
 plicatam, ſed adumbratam. Imò (ut men-
 tem meam clarius aperiā) omnes quoq;
 hodiernas Chriſtianorum ſectas ſine ullo
 discrimine (ſtupeſce qui legis!) ECCLE-
 SIAS CHRISTI eſſe profiteor; eò quod o-
 mnes equaliter in Chriſtum credant, Chri-
 ſtumq; pro Filio DEI capite & Domino ſuo
 recipiant & habeant. Eandem profectò
 tibiā inſtant ii, qui magno impetu con-
 ten-*

tendunt, posse Christianum orthodoxum, quem contigit sive nasci, sive habitare in cœtu impuris dogmatis contaminato, & inculcante ista dogmata tanquam necessaria ad salutem, permanere tamen corpore, quin imò ritu & ceremoniis publicis polluto illi cœtui adharere: nec teneri sive ad contradicendum, sive ad deferendum etiam corpore & cultu cœtum illum, modo errores ipsos non approbet, neque assensu in agnitis perseveret; Cum tamen perversæ huic doctrinæ universus Prophetarum & Apostolorum reclamarit ordo. Etenim, qui interdixit omni participio rituum & dogmatum apud infideles, non distinxit inter hanc & illam infidelitatis partem aut appendicem, neq; permisit thuris jactum in altaria idolis consecrata, neq; ullum aliud signum cultus idololatriæ, qui omni cultu idololatriæ interdixit. Clamant conjuncta voce Jesaias cap. LII. & Paulus Apostolus II. Cor. VI. *Nolite jugum ducere cum infidelibus, exite de medio eorum & separamini dicit Dominus.* Ipsa vox filii Dei clamat Matth. XVI. *Cavete à fermento doctrinæ*

C 3

Pha-

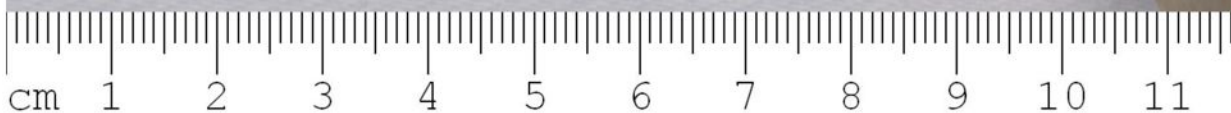
Phariseorum & Scribarum, qui ipsi tamen multa sana, multa utilia docebant. Præscorum Ecclesiæ Doctorum & Martyrum exempla, quanto studio consortia heterodoxorum devitaverint, huc accersere non est præsentis instituti. In isto deniq; luto è nostratibus etiam hærent quamplurimi, quibus molestissimum est ita Lutheri dogmatibus verbo Dei fultis adhærere, ut nihil alienæ sententiæ admisceant, quâ vel simplicitatem Lutheranam acuant, vel rigiditatem (quod ajunt) emolliant, vel imperfectionem (quam fingunt,) absolvant. Placet igitur huic addere subtilitatem reformatam scil. quâ Dei verbum humanæ rationi submittatur; illi Anabaptistarum sanctimonia, quæ profundissimum animi fastum tegat, alteri Syvenkfeldianorum æquanimitas, quæ omnes animi raptus approbet, nonnulli Pontificiorum elegantissima scena, quæ cuncta vitæ commoda secum vehat; quin imò aliquibus Judæorum antiquitas, paganorum felicitas, Turcarum facilitas, Arianorum loquacitas; Nam cui semel christianæ regulæ infantia displicuit, facile viriles

viriles masculiq; errores allubescunt, donec ATHEISMUS religionum expeditissima subrepat, hominemq; tot dubiis controversiisq; refertum in solidum liberet. Satis opinor, inde apparet, primam atq; Generalem mali istius radicem non ipsas quidem circa Religionem esse divisiones, sed detestandas potius earum confusiones, mutationes item atque simulationes, quas cum impius ille Hominis Politici informator, in Scrutinio pag. 100. & 101. notatus, adeò commendaverit, ac simul discipulorum mentibus perniciosam levitatem instillaverit, nemo facillè mirabitur, amphibios istos, vel potius omnium religionum homines, nulli addictos esse ex animo, verum nefandum potius in pectorum suorum scriniis fovere Atheismum. *Quomodo enim urquam* (ita oportune Magnus Carpzovius ad L. Reg. cap. III. Sect. 5. n. 4. & ex eo Politicus sceleratus impugnatus p. 11. & 12.) *fieri potest, ut quis Deum sincere & ex toto corde diligat, qui diversas religiones simul fovere desiderat? Certissimum enim est neutram credere, contrarias qui admittit.* Nec malè

Famianus Strada, *Animi*, (scribit Dec. II. de Bello Belgico) *dum suspensi haerent per levipulsu huc illuc transferuntur, non minus quam quicquid pendet versatile est.* id quod manifestè apparet (observante authore Polit. Scel. impugnati l. d.) in pessimis istis omnium religionum hominibus cum evenire nec soleat, nec possit quin mobiles illorum mentes, mox dubiæ, brevi nullius efficiantur religionis, & tandem in omnium vitiorum extremum infernali expiandum cruciatu, prolabantur Atheismum.

Cujus pestiferæ arboris radicem haud incommodè etiam dixeris GALLIONISMUM, siue turpem cōtroversiarum Theologicarum, belli pennigeri & militiæ spiritualis neglectum & contemptum; si nimirum Politicorum plurimi ad Gallionis istius (Act. XVIII. v. 12. seqq.) exemplum, curam Religionis curæ Regionis posthabentes, illius causam aut prorsus contemnunt, aut quasi rem ad civiles Judices non pertinentem rejiciant. Hinc Marloratus (Comm. ad locum istum) *Multos, scribit, hodiè Galliones & Pilatos invenias inter*

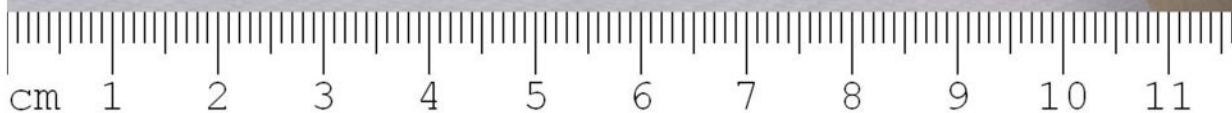

inter Proceres, qui vel odio aut contemptu religionis, vel animi levitate vel profanarum rerum studio religionis causas omnino audire nolunt; Et Gallionismi nuper in Celeb. Acad. Argentoratensi hæc data est definitio: *Manet igitur Gallionismus Pseudo-Policorum ars nova ex amelia atheistica seu supina ignavia potissimum suborta, controversiarum de fide & religione incuria & ignara exterius ἀπολυπεργυσμένης καὶ λογομαχίας pseudo-phantasia, pacis & simplicitatis corusca, reveratamen conscientie carnificina, Ignorantiae asylum, apostasia mater, VIA ATHEISMI.* Facile hinc colligere licet, quæ ratio formalis & quasi anima sit Gallionismi, nempe Sacrarum Controversiarum turpis contemptus, quo fascinati plurimi, omnes de rebus Sacris Disputationes plusquam Vatiniano prosequuntur odio, & veluti non necessarias lites, imò vanas frivolas & noxias logomachias, prorsus averfantur. Huc cum primis collimat, maleferiati cujusdam Politici consilium, quod Dañ. Claßen. in Rel. Pol. cap. XVII. p. 433. prodidit his verbis: *Pacem & cōcordiam obtinere poterat*

C 5

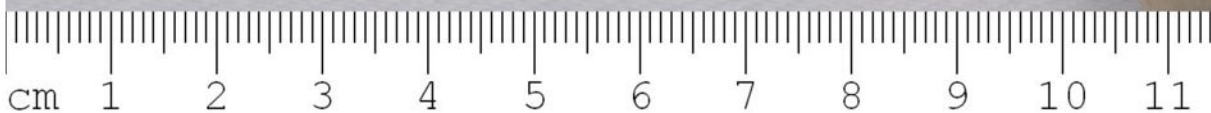
teat

test Princeps in sua Republica, si omnes lites, contentiones, & otiosas disputationes, quas Clerici excitare solent, acriter prohibeat; existis enim Disputationibus oriuntur diverse partes, quibus diversi adherent, atq; sic mutuis erga se pugnis stimulati, diversa iudicia, odia, convitia & calumnia nascuntur, quae intestino bello nonnunquam haud exiguum praebent occasionem. Ea propter summis encomiis celebrant Magnum Moscovitarum Ducem, quod non concedat cuiquam ut de Religione disputet, & si quosdam contra hoc praecceptum de Sacris rebus disputare animadverterit, ita eos puniat, ut loqui dediscant: imò ipsum quoq; Turcarum laudant Tyrannum, quod ex Mahometis instituto providè caveat, ne fides sua in dubium vocetur, si verò quosdam id conari intelligat, mox ipse quaestiones solvat acinace; De quo Imperat. Turcici instituto Politicorum quidam hanc tulit sententiam: Si fidem Turcarum rectè perpendo, stoliditas potius est quam fides, si religionis istius vim considero, magnum usum confert Statui Politico; si Praecceptum

*ceptum de non disputando de fide altius in-
tueor, salubre est illud; hoc siquidem pa-
cto unitas Religionis per totum Turcarum
Regnum retinetur, illudq; ab internis diffi-
dis tutum praestatur. Et si verò nequaquam
præfractè negarem, plurimas de rebus sa-
cris disputationes, in acerrimas contentio-
nes altercationesve (ab Apost. 1. Tim. IV. 5.
meritò reprehēdas) degenerasse, ut exin-
de nomen illud tantæ invidiæ expositum
fuerit, quin & multas de fide disputationes
è superbo promanasse spiritu; attamen
omnibus hanc dicam scribere, omnes isto
notare stigmate, adeoque cum sordibus
ejicere infantem, nimis inhumanum, ni-
mis barbarum, imò nimis impium extre-
mæque dementiæ opus jure meritoque
videri possit. Nec est, quod omnes de Re-
ligione Disputationes adeò vituperent &
traducant ii, qui Theologorum Refor-
matorum quidem titulo ornati, satis in-
terdum politicè de negotio Religionis
sentiunt atque loquuntur. Magis certè
politica, quam Theologica vox illa Parei
est, in vestibulo Irenici pag. 4. *Quid (in-
quit) tot profuere disceptantium Theolo-
gorum**

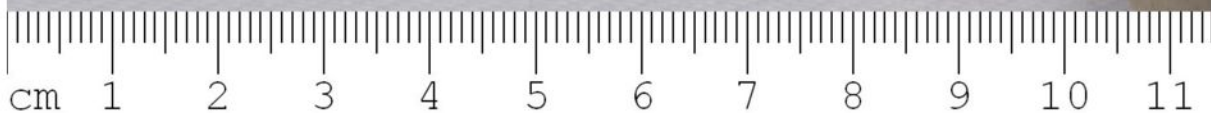
gorum Colloquia atq; litigia; nisi quod infestioribus subinde animis discessum est, quam fuerat conventum, & acerbioribus dehinc scriptis lites de litibus fuerunt satæ & cumulate, vulnera Ecclesie non sanata, sed exulcerata magis. Ast infelicitè sæpè (ita egregiè ut solet Magnus, & incomparabilis Theologus D. Joh. Cunr. Danhauerus in Illice & Ob. pacis Relig. cap. II. art. 2. pag. 87. scribit.) disputatum est, quia infideliter, non tamen ideò deferenda bona causa, quia aliquando infelicitè pugnatum est. Tyrannus non rarò bonam causam preßit, & iudicis sublesta malitia conculcavit, an ideò nunquam amplius vindicanda, asserenda? Equidem non cedit semper durities mentis uni alterive ictui, cedit iterato. Fieri potest ut bis terve elenchi ultro citroq; permutentur, tandem tamen vincit Alethea, & epistemonum sequitur, cum vadimonii desertio sequitur. Si spes decollat, colloquii est & solutio non adiuncta. Calleat Arithmeticam, qui vult calculos ponere; ita Dialecticam, qui vult gladium verbi tractare. haftenus Celeberr. D. Danhauerus. Falsum deinde,

de, semper nihil effectum esse sacris de fide Disputationibus; Prosperè etenim cesit Origenis cum hæretico illo Berillo certamen, siquidem hunc adversarium lucrificat. In multis vetustissimorum Theologorum pugnis sæpenumero victi discesserunt hæretici. Victus fuit Arius disputante Athanasio coram Probo Judice, id enim præceperat Constantius Imperator, & Probus ille Vir illustris orthodoxus evasit. Augustinus item & Pascentius super eadem quæstione disceptarunt coram Laurentio Judice, qui Augustino tandem victoriam addixit h. m. *Credatur honorificè unitati, ne injuria fiat Trinitati.* Idemque Augustinus cum Felice Manichæo in Ecclesia præsentem populo, per biduum disputavit, verum in hoc ipso conflictu Felix se victum confitens, Augustinum victorem agnovit pariter & Manichæum damnavit. His adde, quæ de Colloquiis nostro & superiori seculo in causa Religionis habitis annotavit Celeb. Danhauer. loc. all. pag. 83. & 89. Et cum nulla commodior via, aut ratio sit ex abyssu ignorantiae emergendi & ad solidam veritatis cognitionem

tionem perveniendi, quam sobriis & piis de Religione Colloquiis, facile apparet, quibus etiam causa sit imputanda, quod homines plurimi per ignorantiae & inscientiae vortices in abyssum atheismi quandoque detrudantur, musteis nempe illis muginatoribus, qui ad Gallionis exemplum, omnes de fide concertationes prorsus rejiciunt, contemnunt atque averfantur.

Nec minus culpanda est vanissima quorundam ac planè fatua de FATO sententia: Non pauci profecto eorum, qui Civitatem DEI jactant, in castris Gentilium versantur, dum praeunte Lipsio (Lib. I. Pol. cap. 4.) apertè contendunt, *ab omni aeternitate fataliter omnia destinata fuisse; etiam actiones ut idem addit, & quae circa eas, adeò ut nullis consiliis vel auxiliis id vitemus aut mutemus. Imò nec consilio prudenti, nec remedio sagaci fatalem dispositionem subverti vel reformari posse; Mentem nimirum hominibus tunc adimere superam illam Mentem, ac cujuscunq; fortunam mutare constituerit, ejusdem consilia corrumpere. Adeundem planè*

planè modum Pseudo-Policorum Patriarcha Nic. Machiavellus (Lib. II. de Rep. cap. 29.) à fato omnia dependere asseruit; & nuper admodum Comes quidam Italus de Flisco in differt. de causis mutationum Sectarum Imperiorum & Regnorum Mundi ad Ludovicum XIV. Galliae Regem, &c. Fatis absolutum in Regna, & Imperia dominium attribuit, adeò ut *neq;* (verba sunt Comitiss) *bona documenta neq;* *Leges, neq;* *prudentum sapientumq;* *Virorum consilia sufficiant ad impediendam Regnorum Rerumq;* *publicarum destructionem.* Quid, quod Comes iste ex astrorum fatali cursu, mutationibus Trigonorum maximis, atque Planetarum conjunctionibus non de Imperiorum salutem, verum Religionum Sectarumque durationibus calculum ferre ausus fuerit, & l. d. pag. 46. scribere non dubitaverit: *Scio enim, quod hic numerus non multum abest à Secta Lutheri, proinde mutationem expectet maximè cum incidat sub Trigono foundationi sectæ adverso;* Perinde, ut Gentiles olim judicarunt, Religionem Christianam non ultra trecentorum sexaginta

ginta quinque annorum spatium duraturam, teste Augustino, Lib. XII. de Civ. DEI, cap. 53. Conf. Baron. ad annum CCCXIII. Certum autem est omnes eos, qui fati absolutum in Regna & Imperia dominium attribuunt, nullum aut exiguum divinæ providentiæ, imò existentiae etiam locum relinquere posse, ut proin Magnus Eusebius Cæsar. Lib. VI. de præp. Evang. cap. 5. egregiè scripserit: *Qui factorum necessitatem esse credit, is aperte DEUM & providentiam negat, veluti è contra, qui Deum universis præesse putat, vim factorum omnino destruit.* Qui autem Deum negant (ita oportune Magnus Verulamius l. alleg.) nobilitatem generis humani destruunt. Nam certissimum est hominem brutis cognatum esse, quatenus ad corpus: quod si quatenus ad animam non intercedat ei cognatio cum Deo vilis est planè & ignobilis creatura. Destruunt quoq; magnanimitatem, & humanæ naturæ exaltationem. Cape enim exemplum à cane & observa, quantos sibi assumat animal istud spiritus, & quantam generositatem

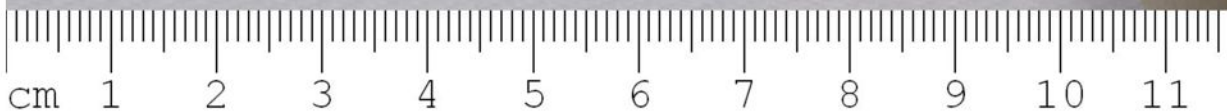
tatem induat, cum se ab homine, qui ei vice est Dei, aut melioris Naturæ,) impulsus perspiciat, quam fortitudinem liquido cernas tantam esse, quantam creatura illa, absq; fiducia melioris naturæ, quam propria, æquare nullo modo possit. Similiter & homo, ubi innititur & spem collocat in DIVINA PROVIDENTIA & Gratia, fiduciam & vires colligit, quales humana natura sibi relictæ nequisset attingere. Quare ut Atheismus in omnibus odium meretur, ita in hoc, quod privet naturam humanam facultate se ultra fragilitatem humanam attollendi. Hactenus illustris Fr. Baco Verulamius.

Quantumvis v. idem d. l. opp. p. 1165. Philosophiæ NATURALIS homines parum in Atheismum inclinare putaverit, multos tamen eo nomine eruditissimos suæ quoq; professionis sociis suspectos fuisse, in Scrutinio annotatum, ipsaque experientia est comprobatum; Cum enim non pauci rebus naturalibus ita incumbant, ut omnes earum motus, opera, proprietates & affectiones in causam naturalem referre laborent, adeo ut nihil illis

D

supra

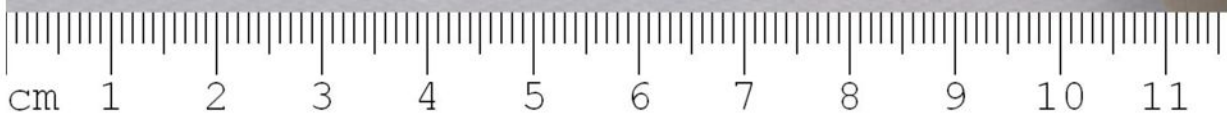
supra naturam esse videatur, sæpe accidit, ut philosophorum plurimi Atheismo fa-
verint, & in eum facile inciderint. De
Cremonino sanè disertis verbis Jo. Imper-
ialis in Museo Histor. p. 174. scribit, *eum
deteriores de rebus P H Y S I C I S sensus a-
crius defendisse, quam orthodoxæ fidei alu-
mino liceret*; De Hieronymo Cardano
videndus Mar. Mersennus Comment. in
Genes. pag. 602. conf. pag. 400. seqq. &
Gisb. Voët. Dispp. Select. Part. I. pag. 198.
Et nuper admodum ad manus meas per-
venere Julii Cæsaris Vanini Atheorum
Aquilæ Libri *de Admirandis Naturæ Re-
gina DE æq̃ mortalium arcanis*, in qui-
bus author improbus Naturæ omnia (ex-
cluso Numine) in solidum tribuere, eam
Deæ instar colere & venerari, ac simul
Regiam Atheismo viam sternere non du-
bitavit. Ex quo fonte etiam manarunt,
impia & detestanda cujusdam Athei ver-
ba apud D. Clasen Rel. Pol. cap. V. p. 66.
*Quamdiu ingenio ac judicio meo uti po-
tui, nihil dementius mihi quicquam vi-
sum fuit unquam, atq̃ plerosq̃ docere:
dari aliquem Deum, supremum Numen,
cujus*

Eius nutu fiant & regantur omnia. Quae
 sunt, NATURAE vi ac operatione fiant;
 pluviam producit Natura, tonitrua &
 fulmina efficit Natura: Natura producit
 herbas & plantas, ad quarum generatio-
 nem tamen concurrit siderum influxus,
 qui tam necessarius est, ut aliter se res ha-
 bere non possit. Quae ergo dementia aut
 simplicitas est, precari in Templo pro hoc
 vel illo agroto. Si Natura & praecipue A-
 strorum influentia valet diversimodè,
 nunc pluet, nunc serenitas erit aëris, pre-
 ces utiq; pluviam cœlitus non trahent; sic
 & agrotus moritur, natura in ipso debili-
 tata, quamvis mille pro ejus salute orent;
 neq; credas tuam orationem agroto reva-
 lescenti reddere sanitatem. Interim si
 hac fiant ad vulgus imperitum derinen-
 dum, non improbo consilium istud satis
 prudenter olim à priscis Politicis sugge-
 ritum. Alias & doctis ista velle obtrude-
 re stultitia est. Nam quaso persuaderine
 potest Viro prudenti corpora nostra post
 mortem resurrectura: Corpus exanime
 resolvitur in sua elementa, usq; dum per-
 veni-

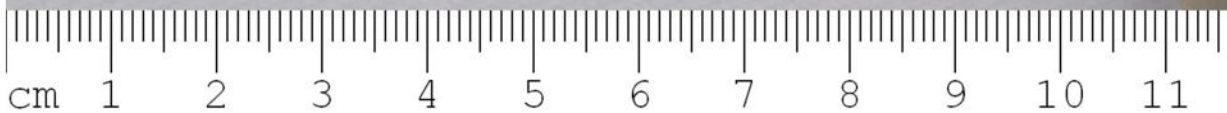
veniat ad materiam primam, uti filii
 Physicorum loquuntur: hæc materia pri-
 ma fit subjectum alterius corporis gene-
 randi, ut ita meum desinat & alterius in-
 cipiat corpus esse. Tunc & ego & alter
 habebimus unum corpus in resurrectione?
 nam posita principii identitate in corpore,
 ponitur identitas corporis ipsius, &c. Hæc
 homo impius, atque miserum Dæmonis
 mancipium. Quis itaque quosdam Phi-
 losophiæ Naturalis homines in Atheis-
 mum inclinare præfractè negaret? Quis
 cum B. Apostolo Coloss. II. in verba hæc
 gravissima non erumperet: *Videte ne
 quis vos decipiat per Philosophiam & ina-
 nem seductionem, secundum traditionem
 hominum, secundum elementa Mundi &
 non secundum Christum?* Quis cum B.
 Hieronymo. Epist. ad Magnum Orator.
 146. & 2. ad Damas. Papam *Philosophiam
 Dæmonis cibum* nuncupare dubitaret?
 Accedit inordinatum studium nimiaque
 sollicitudo, quâ nonnulli ita capiuntur,
 ut solis experiētiis nitantur, ne si quid
 absque prævia experientia credant, sese
 errandi exponant periculo, atq; decipian-
 tur.

tur. Non malè Petrus Firmianus in sec.
 Gen. p. 173. *Quanta* (scribit) *sit animi*
imbecillitas nihil eorum credere, quæ fi-
des proponit, evidentissimè apparet cui-
bet propius inspicienti. Illene fortis ani-
mus qui adeò carni mancipatus est, ut nihil
credat nisi quod retulerint Sensus, & fal-
sitati obnoxii, ut videre Te sapissimè persua-
deas, quod omninò nò vides & audire quod
non audis? supra sensus ferri, ut ad veri-
tatem, quæ illis altior, accessus fiat, maxima
est fortitudo; sed & certè præclarior, si
supra rationem ipsam asurgas, ubi illa ir-
rito labore ad confessionem sui adducta, &
in ipso conatu deficiens, quid assequi non
possis ejus viribus fatetur Tibi. Eodem sti-
gmate haud immeritò notandi sunt qui-
dam Chemicorum filii, qui sub Chemicæ
larvæ imponendi artem profitentur, ac li-
cet præclaram pietatem simulent, ple-
runque (Viro quodam egregio teste,)
nullius sunt, vel sanè tepidæ, & pro loci
natura flectendæ, aut Patrono accomo-
dandæ religionis. Hi præeunte Paracelsò
contendunt non esse difficilius, ut quis
excitetur, quam ut ex limbo virtute Solis,
vermis,

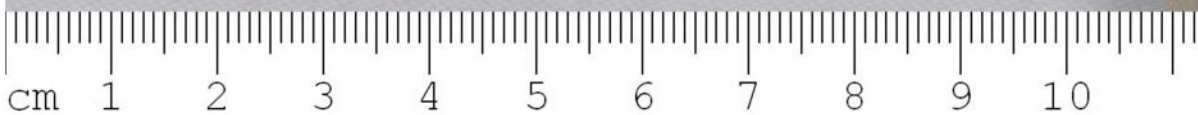

vermis, culex, rana, aut quidpiam simile nascatur, adeoque ex calore putredini mixto aliquem reviviscere posse. Sicuti admiratione non caret, quod ipse Paracelsus artem se tenere indicaverit, quâ veros homines absque opera maris & foeminae creet, ministerio industrii artificis chemici, en verba: *Dubitatum fuit à Philosophis num fieri possit, ut extra uterum muliebrem homo nasceretur, ad quod ego respondeo, arti Chemiae ac Naturae id non repugnare, sed perfacile esse. Dampna in cucurbitula conclusa, vel lutata in equino ventre per dies 50. putrefactione summa putrescat dum moveatur, quod facile est cernere. Post id temporis similis quodammodo fiet onechistnemu (h. e. embryoni) attamen circa corpus pellucida. Hanc deinceps si humano sanguine quotidie prudenter cibes seu alas, & in equabili ventris equini calore conserves, ac foveas membris omnibus ornata instar infantis ex muliere nati apparebit, minor tamen quantitate. Hanc nos rem homunculum appellamus, qui postmodum tanquam verus puer seu infans accurata sollicitu-*

licitudine, ac diligentia educari debet, dum adoleverit. Hoc ex summis miraculum unum est, adeoque arcanorum omnium secretum maximum, quod tamen pygmæis & Gigantibus jam olim fuit cognitum, ut qui originem hinc acceperint. Addit porro eos, qui ita nati sunt omnia arcana & abscondita intelligere, quæ alios homines scire impossibile sit, quia arte vitam, corpus carnem & ossa acquisiverunt, idcirco ipsis artes & scientia connascuntur, nec aliunde discere opus habent. Etsi verò de Paracelsi sensu & intentione temerè judicare, aut ipsum propterea atheismi accusare nollem, attamen cum Athei maximum inde impietati suæ præsidium polliceantur, ac teste Mersenno illum textum in suum sensum referant, quilibet vel me tacente intelligit, istud artificium etiam quandam atheismi radicem esse nuncupandum. Habet equidem (ita nonnemo eleganter scribit) Pseudo-Chemia suam velut peculiarem religionem; nam quia Philosophiam omnem, sive reformavit, sive perfecit, hoc etiam generosi addit, ut cum Theologia com-

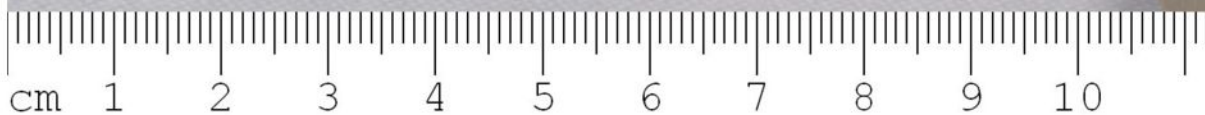
binaret, & res sacras profanis, profana sacris exprimeret. Hac eleganti Harmonia quicquid volunt absurdi adstruunt, & de Deo, Angelis, de Miraculis, de RESURRECTIONE mirificè argutantur, tantò licentiosius, quanto verbi divini consensu nihil opus habent, sed dixisse vel somniasse inter credulos suos abundè sufficit: Nam qui hoc impetrarunt, ut credantur interno lumine splendescere, iis facillimum est suum illum hiantem gregem, verbis insolitis pascere, cui hoc unum plausibile, credere incredibilia, scire incerta, affirmare paradoxa, jactareq; impossibilia, tantaq; obsequii est promptitudo, ut uno mense ab uno impostore plus persuasum, quàm à Christo multis annis impetratum, aut ministris ejus creditum liquido, deprehensum sit. Et quis non affirmante Scriptura opus Creationis & resurrectionis DEO in solidum tribuere mallet, quam putidis istis incertis atq; obscuris Pseudo-Chemicorum artificiis? Et cum anima rationalis immortalis sit, quæ à Deo saltem pendet, corpus etiam hominis tale, ut alia via formari neque-

nequeat, facile apparet nullam esse in toto mundo materiam, quæ sine patre atq; matre in hominem converti valeat. Væ autem istis hominibus, quorum collo utinam mola suspenderetur, & in Oceani profundum mergerentur, ne tantarum impietatum profeminatores, plurimos homines à fide & religione ad ἀπίστειαν & impietatem revocarent.

Nec satis deniq; deploranda est horrenda illa detestandaq; vitæ morumque corruptio, quæ haud postrema causa, ratioq; nuncupanda, cur magna adedò τῶν ἀθέων ubique occurrat frequentia & varietas. Huc sanè tendunt innumerae horum exclamations atque querelæ; Hinc (scribit Perkinsus in Scrut. laudatus Opp. Tom. II. p. 446.) Atheismus hujus Seculi, qui passim abundat nobis patefit; Deum enim contemnere & odio prosequi est purus putus Atheismus. Jam verò qui corda sua Deo subducunt, & sese huic mundo totos devovent, mandatis Dei oblitis, & eorum obedientia excussa, Dei contemptores, osioresque Christo judice habentur, horum verò plena sunt omnia.

omnia. Novi quidem hos homines ut Athei audiant valdè indignari, nihil tamen refert, quantum à Mundo fiant, usque dum scelestos hos mores correxerint, Christus eos meliores non ducet. Et quemadmodum (verba sunt Cypriani) bona opera profitentur DEVM, ita mala quodammodo loquuntur NON EST DEVS, nec est scientia in excelsis, hinc S. Apostolus Tit. l. 16. *profitentur se DEVM nosse sed factis eum abnegant.* Quà vanissima nudæ cognitionis præsumptione Evangelicorum etiam plurimi adeò sunt fascinati, ut in solo religionis nomine, solaque Christianismi umbra acquiescere, vera interim pietatis exercitia omninò negligere haud vereantur. Hinc horrenda istæ Christianismi nostri defectus, hinc infinitæ Theologorum bonorumque omnium querelæ: *Magni illi Christianismi nostri defectus* (ita D. Joh. Stegmannus Photinianus. *Πρωτυ.* II. pag. 739. ominatur,) *sine dubio tantorum bellorum & pœnarum, quas quotidie experimur cause existant, & tandem nisi clementissimus DEVS ignoscat atq; averruncet EXTRE-*
MAM

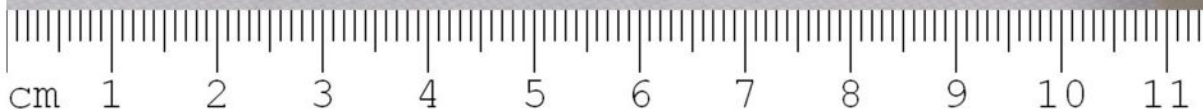

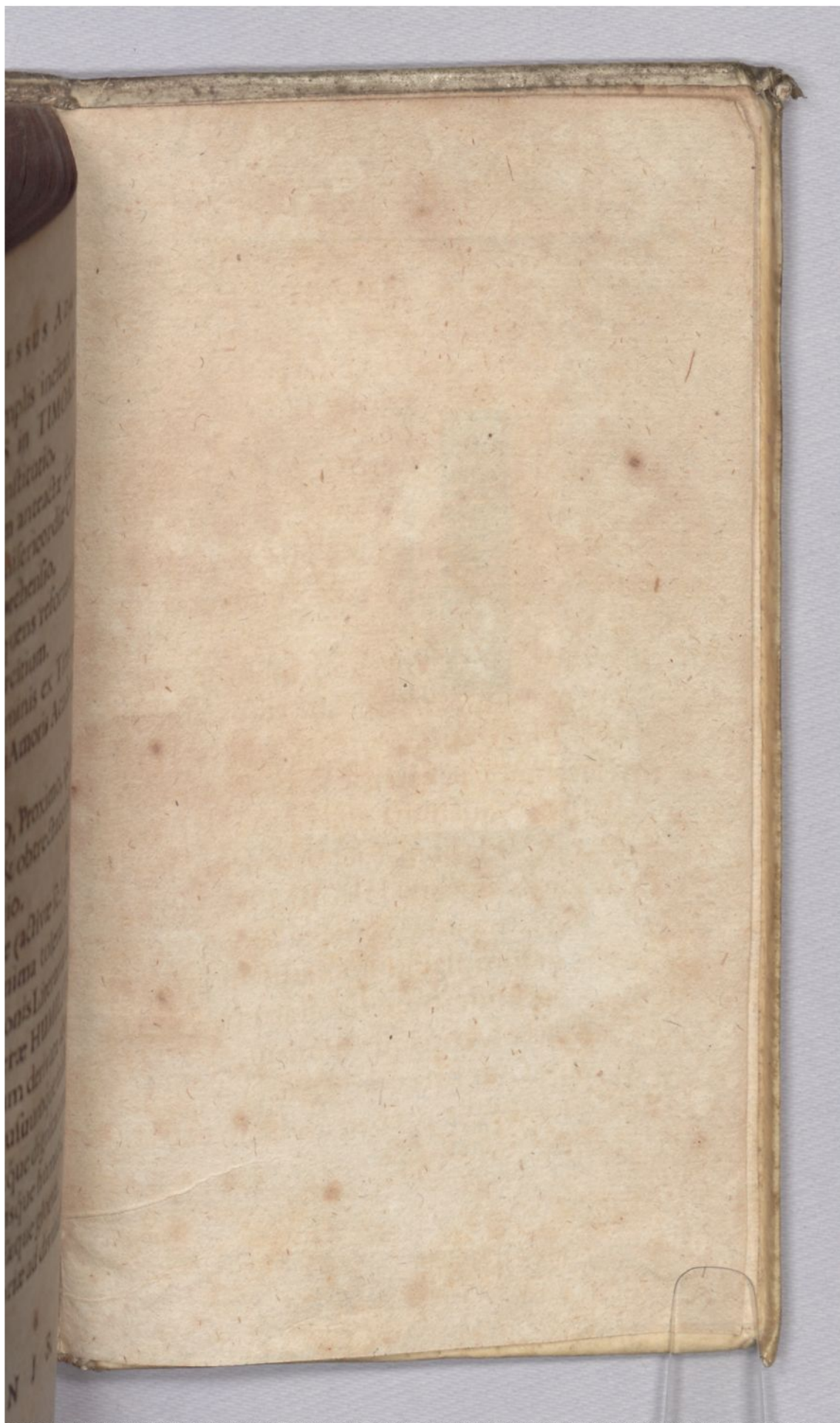
MAM πνευματικῶν *PVRIORI RELIGIONI*
sunt allaturi. Huc etiam pertinent *PIA*
DESIDERIA exquisiti Theologi D. Joh.
 Quistorpii Profess. Rostoch. quæ *utinam*
 (sic cum Max. Rever. Facult. Theol. Ro-
 stoch. opto, *in publicam aliquando con-*
sultationem deducerentur, & conjunctis
curis agerentur! Hinc denique ut apertè,
 quod res est dicamus, detestandus emer-
 git Atheismus, cui in rei veritate Pseudo-
 Christianismus noster exactissimè respon-
 det, observante etiam laud. D. Stegman-
 no l. a. pag. 744. Sine causa profectò di-
 cuntur Christiani, qui Christi vitam neu-
 tiquam imitantur, nisi forte novo quo-
 dam nomenclatore vocetur Atheus, *ein*
Christ / Beanus, ein Artist / uti belle Joh.
 Val. Andreae jocatur. Et nescio sane an-
 non hoc loco verbis D. Wolfg. Franzii
 compellendi sint quidam in orthodoxis
 etiam Ecclesiis ministri, *quorum nimi-*
rum causa vel negligentia (verba Franzii
 sunt) *vel inscitia malè audire coguntur*
omnes reliqui ministri, quasi prohibeant,
vel certè non satis urgeant bona opera.
 Non vacat jam locum exscribere inte-
 grum,

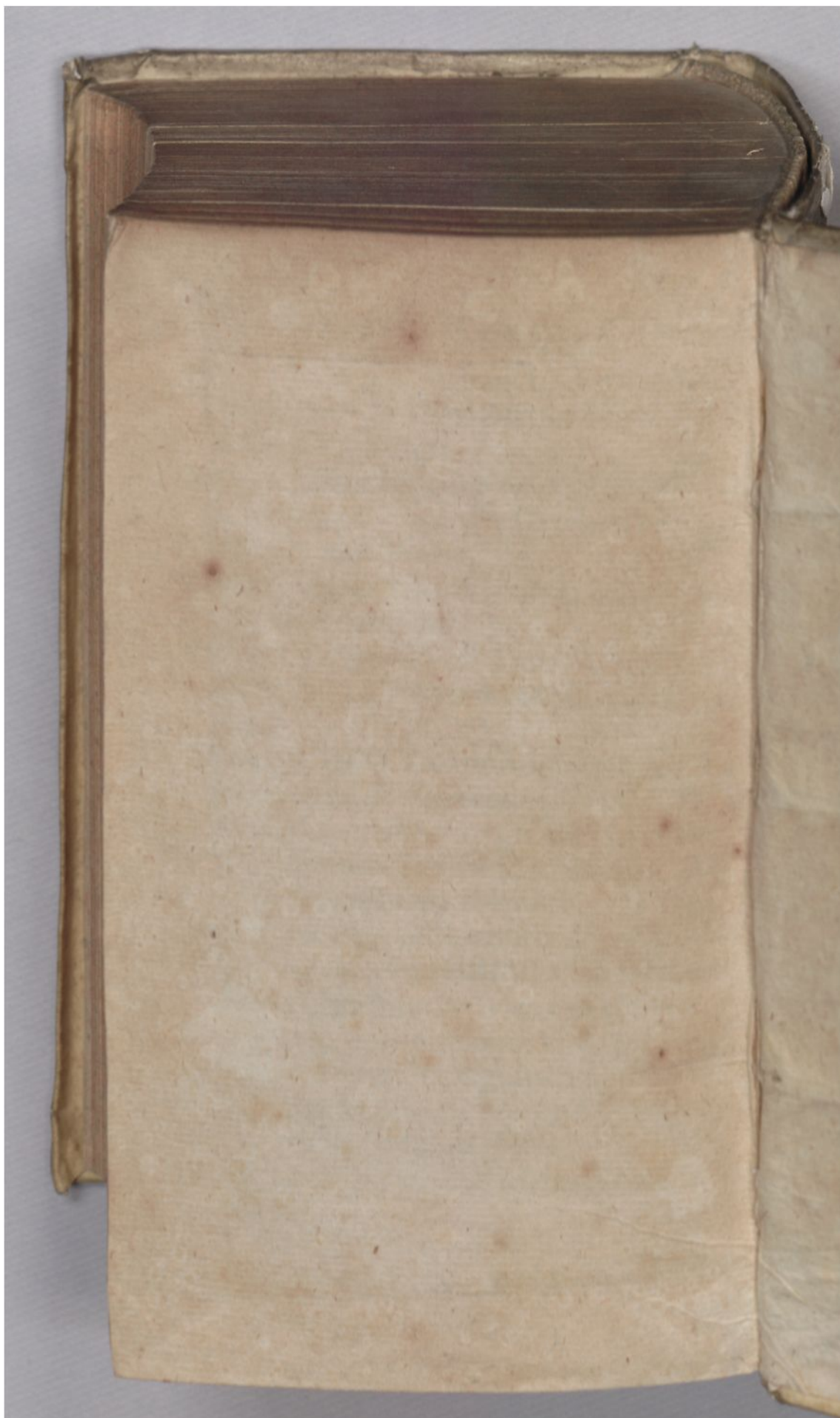
60 DE ATHEISMI RADICE.

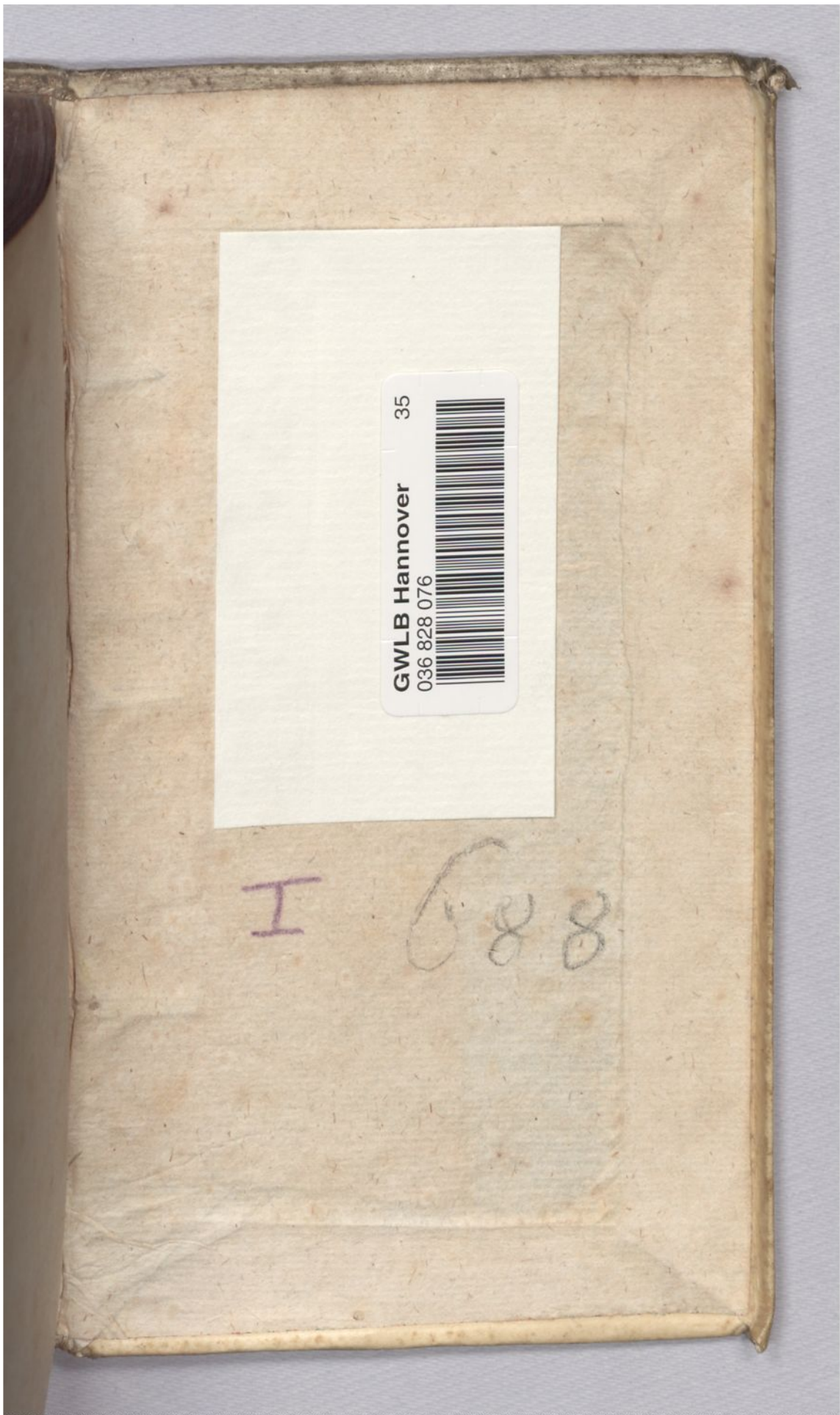
grum, qui veræ pietatis cura tanguntur, evolvant Theologi Disput. in A.C. thes. 4. de B. Opp. & cum stupore malorum istorum lernam graphicè descriptam invenient. Et quis perspecto seculi & patriæ cum primis nostræ Genio, cum probè docto quodam Viro tandem in hæc verba non erumpat: Nostri seculi (patriæ nostræ,) mores adeò degenerarunt, ut vitiis amplius habere homines nolint, sed ista cujusdam virtutis specie colorent. FIDES EXULAT, opera sunt extincta, charitas proximi dudum frigere cepit, humanitas conversa est in rabiem, ut tanto zelo efferati inter se homines, quâvis tigride reperiantur immaniores, cum tamen externè Christianos se esse simulent, utinam discamus & sapiamus! Ne verò epistolæ Leges aut limites excessisse, vel commentarium quendam scripsisse videar, colophonem impono, Tuamq; Excell. divinæ clementiæ & protectionis alis involvo.

AUGUSTÆ VINDEL. IDIB. FEBR. ANNO
GRATIÆ cIo Io CLXVI.

35
GWL B Hannover
036 828 076

I

688

